

« وقد كان زيد دخل على هشام بالرفافة فلما مثل بين يديه لم يرموضاً يجلس فيه فجلس حيث انتهى به مجلسه وقال يا امير المؤمنين ليس أحد يكبر عن تقوى الله ولا يصغر دون تقوى الله فقال هشام اسكت لأم لك أنت الذي تنازعك نفسك في الخلافة وأنت ابن امة قال يا امير المؤمنين ان لك جواباً ان أحببت أحببتك به وان أحببت أسسكت عنه فقال بل، أحب قال ان الامهات لا يقعدن بالرجال عن الغايات وقد كانت أم اسمعيل أمه لام اسحق صلى الله عليهما وسلم فلم يمنعه ذلك أن بعثه الله نبياً وجعله للعرب أباً فاخرج من صلبه خير البشر محمداً صلى الله عليه وسلم فتقول لى هنا وأنا ابن فاطمة ابن علي وقال وهو يقول:

شرده الخوف وأزرى به	كذلك من يكره حر الجلال
منخرق الكفين يشكو الوجى	تنكسه اطراف مروحداد
قد كان فى الموت له راحة	والموت حتم فى رقاب العباد
ان يحدث الله له دولة	يترك آثار العدا كالرماد»

۵۵ - ص ۵۳ برخی مورخان معتقدند که امام زید فقط بقصد احراز خلافت جنگید و بشهادت رسید صاحب فوات الوفيات میگوید : امام زید که از ستم هشام آسایش نداشت طالب خلافت بود (ج ۱ ص ۱۶۴) اما محمد ابوزهره میگوید : « انه ماخرج رضی الله الا لاقامة السنن و امامة البدع و تطهير الحكم الاسلامی من الفساد والظلم والبعث» وی همچنین ضمن بحث درباره اینکه باوجود حضرت امام جعفر صادق (ع) - معاصر و برادرزاده زید - آیا خروج زید بجای بود یا خیر و برای امامت بود یا خلافت، از کتاب «الصادق» اثر شیخ محمد الحسین المظفری نکته ای باین مضمون نقل کرده است: زید علیه السلام جهت امامت برای خود قیام نکرد بلکه مردم آن مقام را برای وی خواستند و امام، از نهضت خود جز یاری حق و جنگ با باطل نظری نداشت. زید والاتراز آن بود برای خود چیزی نخواهد که از آن اونست (ص ۱۰۹ - الامام زید).

۵۶- ص ۵۴ «... وقد بايعه جماعة... وناس من وجوه اهل الكوفة فلما رأى ذلك داود بن علي قال له يا ابن عم لا يغرنك هولاء من نفسك ففى أهل بيتك لك عبرة وفى خذلان هولاء اياهم فقال يا داود ان بنى أمية قد عتوا وقتب قلوبهم فلم يزل به داود حتى عزل على الشخصوخ فشحوا حتى بلغا القادسية... وقالوا له نحن أربعون الفا ان رجعت الى الكوفة لم يتخلف عنك أحد وأعطوه المواثيق والايمان المغلظة فجعل يقول انى أخاف ان تخذلوني و تسلموني كفعلكم بأبى وجدى فيحلفون له... فمضى داود الى المدينة ورجع زيد الى الكوفة... وخرج... فقتل وصلب... (۱) (تاريخ طبرى ص ۲۶۳ و ۲۶۴ و ۲۶۵).

۵۷- ص ۵۵ وقد اصابه سهم فى جبهته فطلبوا من ينزع النصل فاتى بحجم من بعض القرى فاستكتموه أمره فاستخرج النصل فمات من ساعته فدفنوه فى ساقية ماء وجعلوا على قبره التراب والحشيش وأجرى الماء على ذلك و حضر الحجاج سواراته فعرف الموضع فلما أصبح مضى الى يوسف متنصتاً فدلّه على موضع قبره فاستخرجه يوسف وبعث برأسه الى هشام فكتب اليه هشام أن اصلبه عرياناً فصيلبه يوسف كذلك... وبنى تحت خشبته عموداً ثم كتب هشام الى يوسف باحراقه وذروره فى الرياح... وقد ذكر ابوبكر بن عياش وجماعة ان زيدا مكث مصلوباً خمسين شهراً عرياناً فلم ير له احد عورة سترأمن الله له وذلك بالكناسة بالكوفة فلما كان فى ايام الوليد بن يزيد بن عبد الملك وظهر ابنه يحيى بن زيد بخراسان كتب الوليد الى عامله بالكوفة ان احرق زيدا بخشبته ففعل به ذلك واذرى فى الرياح على شاطئى الفرات...» (مروج الذهب ص ۱۸۲ ج ۲).

۵۸- ص ۵۷ «... وجاء زيد حتى انتهى الى باب المسجد فجعل اصحابه يدخلون

۱- سواردى كه با نقطه چین مشخص شده است جای مطالبی است كه داود بن علی و دیگران بیخبرخواهی زيد و سمانعت از قیام او یاد آور میشوند حتى بیگویند آیا همین جماعت نبودند كه برای جد تو علی وفرزندش حسین نیز قسم خوردند و بر آنان پشت كردند؟ اما این سخنان، هرگز در تصمیم زيد دخلى وارد نمیکند.

راياتهم من فوق الابواب ويقولون يا اهل المسجد اخرجوا من الذل الى العز اخرجوا الى الدين والدنيا . . . وثبت زيد بن علي ومن معه الى الليل فرسى زيد بسهم فاصاب جانب جبهته اليسرى فثبت في دماغه . . . واحضر اصحابه طيباً فانتزع النصل فضج زيد فلما نزع النصل مات زيد فقال اصحابه اين ندفنه قال بعضهم فطرحه في الماء و قال بعضهم بل نحترزاسه ونلقيه في القتلى فقال ابنه يحيى والله لا تاكل لحم ابى الكلاب وقال بعضهم ندفنه في الحفرة التى يؤخذ منها الطين ونجعل عليه الماء ففعلوا فلما دفتوه أجر واعليه الماء وقيل دفن بنهر يعقوب سكر اصحابه الماء ودفنوه واجروا الماء . . . وقيل كان فراش بن حوسب بن يزيد الشيبانى على شرطة زيد وهو الذى نبش زيدا وصلبه» (الكامل فى التاريخ - ابن اثير) .

٥٩- ص ٦٤ مسعودى در سروج الذهب ضمن شرح حوادث ايام خلافت وليد بن نوبخت: «وظهر فى ايام الوليد بن يزيد يحيى بن زيد بن علي بن الحسين بن علي بن ابى طالب عليهم السلام بالجوزجان من بلاد خراسان منكر الظلم وماعم الناس من الجور . . . فقتل يحيى فى المعركة بقرية يقال لها أرعونة ودفن هنالك وقبره مشهور مزور الى هذه الغاية . . . وصلب جسده بالجوزجان فلم يزل مصلوباً الى أن خرج أبو مسلم . . . ولم يولد فى تلك السنة بخراسان مولود الاوسمى يحيى او يزيد . . . وكان ظهور يحيى فى آخر سنة خمس وعشرين وقيل اول سنة ست و عشرين ومائة . . .»

٦٠- ص ٦٤ «عيسى بن زيد (المتوفى ١٦٨ هـ): عيسى بن زيد بن علي بن الحسين بن علي ، نائر من كبار الطالبين ، كنيته أبو يحيى و يلقب بموتم الاشبال ولد ونشأ بالمدينة وصحب محمد بن عبدالله (النفس الزكية) و اخاه ابراهيم بن عبدالله ولما خرج محمد فى أيام المنصور العباسى تائراً بالمدينة ، ثار معه عيسى و جمع محمد وجوه اصحابه فاوصى ان اصيب ان يكون الامر ل اخيه ابراهيم فان اصيب

ابراهیم فالاسر لعیسی بن زید و بعد قتلها سنة ۱۴۵ هـ واجتمع عیسی رجالهما فلم یجد فیهم ساینهض بالاسر فترکهم و تواری ولم یجد المنصور فی طلبه فعاش بقية حياته متوارياً ينتقل احياناً فی زى الجمالین و یقیمها اکثر الايام بالكوفة فی منزل علی بن صالح بن حى... و زوجته علی ابنته ولما ولی المهدي العباسی طلبه فلم یقدر علیه فنادی باسمه ان ظهر، فبلغه خیر الامان ولم یظهر الی ان توفی قبل وفاة الحسن بن صالح بشهرین اویستة اشهر... کان عیسی بن زید مع النفس الزكية يوم قتل وجرح ثم کان مع الحسنین بن علی صاحب فخ و قتل الحسنین بمكة و نجی عیسی و تواری فی سواد الكوفة ثم بايعه الشيعة سرّاً بالامامة سنة ۱۵۶ هـ و هو بالعراق وجاءته بیعة الاهواز و واسطا و مكة و المدينة و تهامة و اثبت دعواته فبلغوا مصر و الشام و مات ابوالد و انیق المنصور فهم عیسی بالخروج الی خراسان فوافی الری ثم انصرف الی الاهواز فكان اکثر مقامه بیاه و اتفق مع أصحابه علی موعد للخروج فمات مسموماً بسواد الكوفة... سنة ۱۶۶ و عمره ۴۵ سنة (المقالات و الفرق ص ۲۰۶ - بنقل از منابع دیگر).

۶۱- ص ۷۲ جلال الدین سیوطی در تاریخ الخلفاء بیگوید: دولت طبرستان با ظهور شش تن از علویان تشکیل شد و دوام یافت که اولین آنان حسن بن زید، دوم برادرش القائم بالحق محمد، سوم نوۀ او مهدی، چهارم ناصر اطروش، پنجم الامام مهدی الهادی بود آنگاه کار خلافت به برادرش ناصر احمد سپرده شد و پس از او الشائرل دین الله جعفر بن محمد بر سراسر طبرستان دست یافت. وی بسال ۳۴۵ در گذشت و این دولت منقرض گردید (ر.ک. ص ۵۲۵ و ۵۲۶ تاریخ الخلفاء).

۶۲- ص ۷۲ محمد بن جریر طبری برای اولین بار و پس از او ابن مسکویه در قرن پنجم و ابن اثیر در قرن هفتم با تفاوتهای املائی ناچیز داستان سزبور را نقل کرده اند برای دریافت عین نوشته تاریخ طبری که نزدیک بزمان حادثه است بکتاب تاریخ الملوك و الامم حوادث سنة ۱۲۵ (ظهور حسن بن زید) رجوع شود. نویسنده

تاریخ ملل و دول اسلامی میگوید: «بعد از آنکه مبارزه زید با هشام خلیفه اموی در عراق باشکست مواجه گشت عقاب و بستگانش در ولایات دور دست پراکنده شدند و یکی از نوادگان وی بنام حسن بن زید که مردی با کفایت و برخلاف اغلب اجداد خویش، سیاستمدار بود درری - اقامتگاه خود - با بزرگان طبرستان و مازندران، که ایالات ساحل جنوبی دریای خزر میباشند و مردم آن از دست طاهریان بتنگ آمده و برای قیام علیه آنها در جستجوی پیشوایی بودند وارد اتحاد و زد و بند شد» (ص ۱۹۵).

۶۳ - ص ۷۳ متن فرمان داعی کبیر حسن بن زید که ضمناً نشان دهنده کمال قدرت و سبب معتقدات مذهبی اوست در تاریخ ابن اسفندیار باین قرار آمده است: «تأمرهم باخذ الرعايا بمافية جمنة قدرأیناها أن تأخذ اهل عملك بالعمل بكتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وآله وسلم وماصح من أمير المؤمنين علي بن ابي طالب عليه السلام في اصول الدين وفروعه و باظهار تفضيله على جميع الامة و تنهاهم أشد النهى عن القول بالجبر والتشبيه [و] مكابدة الموحدين القائلين بالعدل والتوحيد وعن التحكك بالشيععة وعن الرواية في تفضيل أعداء الله و اعداء أمير المؤمنين وتأمرهم بالجهر بسم الله الرحمن الرحيم و بالصوت في صلوة الفجر والتكبير الخمس على الميت و ترك المسح على الخفين و بالحق حسی على خیر العمل فی الاذان و الاقامة و ان تجمل الاقامة مثنی و مثنی و تحذرن تعدی أسرفلیس لمن خالف أسرنا و رأینا الاسفکک دمه و انتهاک محارمه فقد اعذرنا من انذرنا والسلام».

۶۴ - ص ۸۱ « و فی هذه السنة قصد الحسن بن زید العلوی صاحب طبرستان، جرجان و استولی علیها و كان محمد بن طاهر امیر خراسان لما بلغا ذلک من عزم الحسن علی قصد جرجان قدجهز العساكر فانفق علیها اسوالاً كثيرة و سیرها الی جرجان لحفظها فلما قصدها الحسن لم یقوموا له و ظفر بهم و ملک البلد و قتل كثيراً من العساكر و غنم هو و اصحابه ما عندهم وضعف حیثئذ محمد بن طاهر و انتقض علیه كثير من

الاعمال التي كان يجيىء خراجها اليه فلم يبق في يده الا بعض خراسان واكثر ذلك مفتون منتفض بالمتغلبين في نواحيها والشراة الذين يعيشون في عمله فلا يمكنه دفعهم فكان ذلك سبب تغلب يعقوب الصفار على خراسان . . .» (ابن اثير ص ۱۷۱ و ۱۷۲).

۶۵- ص ۹۲ قول دوم عين ستنى است كه برنهاردارن از كتاب تنقيح تواريخ- الملوك هزار فن نقل کرده است وقول اول منقول از تحفة الاديب است كه ضمن آن بكتاب ديگرى اشاره واستناد کرده اند عين آن اينك نقل ميشود: «ولما توفي الحسن الداعى المذكور تولى مكانه اخواه القائم بالحق محمد بن زيد بن محمد بوصية من اخيه اليه واستولى محمد المذكور في ايام المعتز بالله على قزوين و ابهر و زنجان و كذا فى ترجمة الشريف العلوى العجمى» .

۶۶- ص ۹۲ «حاربه رافع بن هرثمة ودخل محمد بن زيد الى الديلم فى سنة سبعة وسبعين ومائتين فصارت فى يده و بايعه بعد ذلك رافع بن هرثمة و صار فى جملته و انقاد لدعوته والقول بطاعته» (سروج الذهب) .

۶۷- ص ۹۴ ابن اثير حوادث سال ۲۸۶ - همچنين است در الانتخبات البهية بنقل از تحفة الاديب بنقل از تاريخ ابن كثير، تاريخ المويد ، ترجمة العلوى العجمى ، تاريخ الخلفاء سيوطى وعمدة الطالب . نمونه اى از سروده هاى ابوالحسن زيد بن محمد بن زيد را در فصل چهارم ملاحظه فرموده ايد .

۶۸- ص ۹۴ ابن اثير ضمن نقل روايتى درباره اوسى گويد: «وكان محمد بن زيد فاضلاً اديباً شاعراً حسن السيرة قال ابو عمر الاسترآبادى : كنت اورد على محمد بن زيد اخبار العباسيين فقلت لهم انهم قد لقبوا انفسهم فاذا ذكرتهم عندك اسميهم او [القيهم (۱)] فقال الامر موسع عليك سمهم ولقبهم بأحسن القابهم و اسمائهم و احبها اليهم» .

٦٩- ص ٩٦ « وفيها وجه محمد بن زيد العلوي من طبرستان الى محمد بن ورد القطان اثنين وثلاثين الف دينار ليفرقها على العلوية بالحرسين والكوفة وعلى من فى بغداد فسعى به فاحضر بدر اوسئل عن ذلك فذكر انه يوجد اليه فى كل سنة بمثل هذا المال فيفرقه على من يأمره بالفرقة عليه من العلويين فاعلم بدر المعتضد بذلك واخبره ان الرجل والمال عندنا فماترى وما تأمر؟ فقال أما تذكر الرؤيا التى خبرتكم بها؟ فقال لا يا امير المؤمنين فقال ان الناصر دعانى فقال اعلم ان هذا الامر سيصير اليك فانظر كيف تكون مع آل على بن أبى طالب عليه السلام! ثم قال رأيت فى النوم كأنى خارج من بغداد اريد ناحية النهر وان اذمرت برجل واقف على تل يصلى لا يلتفت الى فعجبت منه ومن قلة اكترائه بعسكرى مع تشوف الناس الى العسكر فاقبلت اليه حتى وقفت بين يديه فلما فرغ من صلاته قال لى أقبل فأقبلت اليه فقال أتعرفنى؟ قلت لا قال انا على بن أبى طالب، خذ هذه المسحاة فاضرب بها فى الارض فأخذتها فضربت ضربات فقال انه سيلى من ولدك هذا الامر بقدر ما ضربت فأوصهم بولدى خيرا قال بدر فقلت بلى يا امير المؤمنين قد ذكرت قال فأطلق الرجل واطلق المال و تقدم اليه ان يكتب الى صاحب طبرستان ان يوجه اليه ما يوجه ظاهراً و يفرقه ظاهراً و تقدم بمعونة هذا على ما يريد من ذلك». (المنتظم فى تاريخ الملوك والاسم - ص ١٥٠ و ١٥١).

٧٠- ص ١١٢ برگزیده مطالب مندرج در عمدة الطالب - صفحات ٦ الى ٧٢ - التقاط و ذيلاً درج ميشود: فاقام ببغداد... حتى اصاب منزلة يصلح أن يعلم ويفقه ويدرس وكان يستفتى دائماً ببغداد فى الحوادث فيجيب بخطه أحسن جواب بأجود عبارة الا انه اذا تكلم بانته العجمة فى كلامه للنشأة والتربية بطبرستان... ومرض معز الدولة فاستدعى أباعبدالله بن المداعى وسأله ان يقرأ عليه فيجاء ومعه جماعة من الطالبين فقرأوا عليه و ابو عبدالله من بينهم يقرأ ويمسح يده على وجهه فلما فرغ من قراءته أخذ معز الدولة يده التى كان يمرها على وجهه وهى اليمنى فقبلها استشفاء بها... وكان ابو عبدالله شبيه الخلقه باسیر المؤمنين

على عليه السلام كان أسمر رقيق اللون كبير العينين اكحلهما جعد اللحية وافرهما واسع
الجبهة ربعة من الرجال كثير التسم في جبته غضون غليظ الحاجبين أصلع لطيف
الاطراف أسيل الخدين حسن الوجه . . . وعليه جبّة صوف بيضاء وفي صدره مصحف
منشور قد علقه وسيف قد علق حمائله في عنقه حتى لحق بهوسم من بلاد الديلم
وهذا زى الطالبين هناك . . . واقام بهوسهم شهور آثم اعتل ومات وبقال اميركا
أنقذ الى اخته سمأ فسقته اياه وكانت وفاته سنة ٣٥٩ . . . » (از صفحه ٦٩
الى ٧٢).

٧١-ص ١١٨ * هرگاه اوصاف اشرف بنی هاشم ذکر شود، نام آنان - یعنی شاهان
علوی طبرستان - جز بر صدر دفتر نخواهد بود .

* ای فرزندان زهرا (ع) شما آن گلهای خصائص بشری هستيد كه اندیشه
اندیشمندان بر آن درشگفت میماند .

* پیشوایان دین خدا، شمايید و شما بر بالای محراب واوج منبر قرار دارید .

٧٢-ح.ص ١١٩ (الزیدی) بفتح الزای وسكون الياء وفي آخرها دال مهملة هذه النسبة
الى عدة اشياء منها الى زيد بن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب رضي الله عنهم
نسباً ومذهباً والمنتسب بها لا يحصى كثرة فمنهم ابوالبركات عمر بن ابراهيم بن
محمد بن محمد بن أحمد بن علي بن الحسين بن حمزة بن يحيى بن الحسين بن زيد
ابن علي بن الحسين بن علي بن ابي طالب الزيدي الحسيني نسباً ومذهباً كوفي . . .
ومنها الى زيد بن ثابت . . . ومنها الى زيد بن أبي أنيسة . . . ومنها الى زيد الله بن
سعد العشيرة بن مالك بن أد بطن من مذحج . . . ومنها الى الزيدية وهي قرية
من سواد بغداد من اعمال بادوريا . . . (قلت) الزيدي نسبت الى زيد بن عمرو بن
ثمامة بن مالك بن جدعا بطن من طئي (اللباب في تهذيب الانساب ص ١٧٥
و ١٨٥ جزء اول).

٧٣-ص ١٢٠ « فافتقت الامة ثلاث فرق، فرقة منها سميت الشيعة وهم شيعة علي بن

ابيطالب (ع) ومنهم افرقت صنوف الشيعة كلها» (ص ٣ كتاب المقالات والفرق).
٧٤- ص ١٢١ «الفرقتان هما المنتحلان اسرزيد بن علي بن الحسين واسرزيد بن الحسن بن علي
ومنهما تشعبت فرق الزيدية . . .» (المقالات والفرق فقره ٤٥ ص ١٨ و ١٩).

٧٥- ص ١٢٦ «واما (البترية . . . فانهم دعوا الى ولاية علي ثم خلطوها بولاية ابي بكر
وعمر واجمعوا جميعاً أن علياً خير القوم جميعاً وفضلهم وهم مع ذلك ياخذون
باحكام ابي بكر وعمر ويرون المسح على الخفين وشرب النبيذ المسكر وأكل
الجدى (١) واختلفوا في حرب علي ومحاربة من حاربه (المقالات والفرق فقره
٣٧ ص ١٠ و ١١).

٧٦- ص ١٢٧ عين گفتار اشعري چنين است: «فقالت الشيعة و الزيدية و من المعتزلة
ابراهيم النظام . . . و من قال بقولهم ان علياً (ع) كان مصيباً في حربه طلحة
و الزبير و غير هما و ان جميع من قاتل علياً و حاربه كان علي خطأ و وجب على
الناس محاربتهم مع علي و الدليل عندهم ذلك قول الله في كتابه : فقَاتَلُوا الّٰتِي
تَبَغٰى حَتّٰى تَفْئِى اِلٰى اَمْرٍ لّٰهُ . . . و اعتلوا بالخير عن علي (ع) في قوله : أمرت
بقتال الناكثين و القاسطين و المارقين و انه قال (ع) للزبير بن العوام و هو يكلم
علياً : لتقاتلنه و انت له ظالم، فقد قاتلهم و وجب قتالهم» (المقالات والفرق
فقره ٣٨ ص ١١)

٧٧- ص ١٣٣ «فاما الزيدية يدعون الحصينية فانهم يقولون من دعا الى طاعة الله من
آل محمد (ص) فهو امام مفترض الطاعة و كان علي بن ابيطالب اماماً في وقت
ما دعا الناس و اظهر أمره ثم كان بعده الحسين اماماً عند خروجه و قبل ذلك
و انه كان مجانباً لمعاوية و لزيد بن معاوية حتى قتل ثم زيد بن علي بن الحسين
المقتول بالكوفة و امه ام ولد ، ثم يحيى بن زيد بن علي المقتول بخراسان و امه
ريطة بنت ابي هاشم عبد الله بن محمد بن الحنيفة ثم ابنه الاخر عيسى بن زيد

وامه ام ولد ثم محمد بن عبدالله بن الحسن ثم من دعا الى طاعة الله من آل محمد صلى الله عليه وآله فهو امام» (المقالات و الفرق فقره ۱۴۰ ص ۷۴).

۷۸- ص ۱۳۴ فرقة من الخوارج ينتسبون الى زيد بن علي بن الحسين ابن علي ابن ابيطالب لقولهم بامته و اسامه من اجتمع فيه ست خصال : العلم و الزهد و الشجاعة و ان يكون من اولاد فاطمة الزهراء .. حسنياً او حسينياً و منهم من زاد صباحة الوجه و ان لا يكون فيه آفة و هم لوافقون المعتزلة في اصولهم كلها الى في مسألة الامامة . (دائرة المعارف بطرس بستانى).

۷۹- ص ۱۳۵ « هذه الفرقة هي أقرب فرق الشيعة الى الجماعة الاسلامية و أكثر اعتدالاً و هي لم ترفع الأئمة الى مرتبة النبوة بل لم ترفعهم الى مرتبة تقاربهم بل اعتبروهم كسائر الناس و لكنهم أفضل الناس بعد رسول الله صل الله عليه وسلم ... و الزيدية لا يؤمنون بأن الامام الذي أوصى به النبي صل الله عليه وسلم قد عينه بالاسم و الشخص بل عرفه بالوصف و ان الاوصاف التي عرفت تجعل الامام « علياً » رضی الله عنه هو امام من بعده لان هذه الاوصاف لم تتحقق في أحد بمقدار تحققها فيه و هذه الاوصاف توجب أن يكون هاشمياً، ورعاً ، عالماً ، سخياً يخرج داعياً نفسه (۱) و من بعد « علي » يشترط أن يكون فاطمياً أى من ذرية « فاطمة » رضی الله عنها ... فالصفات التي ذكرها الامام ليست هي الصفات الواجب توافرها لصحة الامامة بل هي صفات الامام الامثل الكامل و هو أولى بها من غيره . فان اختار أهل الحل و العقد في الامامة اما ما لم يستوف بعض هذه الصفات و بايعوه صحت امامته و لزمت ببعته . و على ذلك الاصل اقر « الامام

۱- محمد يکی دیگر از فرزندان امام جعفر صادق ، عقیده زیدیه را می پسندید که میگفتند امام باید به مدد شمشیر ، خروج کند (تاریخ دوهزار و پانصد ساله ایران ص ۳۷۱ ج ۱) .

زید « امامة الشيخين « ابى بكر و عمر » ولم يكفر أحداً من الصحابة و قال فى ذلك : « ان على بن ابيطالب أفضل الصحابة الا أن الخلافة فوضت لابی بكر لمصلحة رأوها و قاعدة دينية راعوها من تسكين نائرة الفتنة و تطيب قلوب العامة . . . و الزيدون يعتقدون ان مرتكب الكبيرة مخلد النار ما لم يتب توبة نصوحا » . (المذاهب الاسلاميه ص ۷۲ تا ۷۷) .

۸۰- ص ۱۶۳ « هرگاه مال غير منقول قابل تقسيمی ، بين دو نفر مشترك باشد و یکی از دو شریک حصه خود را بقصد بيع ، بشخص ثالثی منتقل کند شریک دیگر حق دارد قيمتى را که مشتری داده است باو بدهد و حصه بیعه را تملك کند . این حق را حق شفعه و صاحب آنرا شفيع گویند » (ماده ۸۰۸ قانون مدنى) بموجب این ماده قانونی شرایط اخذ بشفعه آنستکه :

۱- مال ، باید غير منقول باشد .

۲- قابل تقسیم باشد .

۳- عده شرکاء بیش از دو نفر نباشد .

۴- انتقال بقصد بيع باشد . (حقوق مدنى عدل) وقتى یکی از دو شریک ، سهم خود را بشخص ثالثی بفروشد شریک دیگر حق دارد با اجتماع شروطی [که فوقاً یاد کردیم آنرا] تملك کرده و از مشتری انتزاع نماید و در مقابل ، شئى را که مشتری به بايع داده است باو بدهد . . . (حقوق مدنى محمد بروجردى عبده) .

۸۱- ص ۱۷۹ انا من عصاه لسانه فى شعره و لربما ضراب اللبيب لسانه

هبنى اسأت أمارأیتم کافرا نجاه من طغيانه ایمانه

۸۲- ص ۱۸۰ برگزیده ابیات مندرج در مروج الذهب بدین قرار است :

لا تفل بشرى و قل لى بشریان غرة الداعى و يوم المهرجان

خلقت کفاه موتا و حیاة و حوت أخلاقه کنه الجنان

فهو فصل في زمان بدوى
فهو للكلى بكل مستقل
اوحد قام بتشيد المباني
مسرف في الجود من غير اعتذار
وهو من أرسى رسول الله فيه
سيد عرق فيه السيدان
مختلف فكرته في كل شى
يعرف الدهر على ما غاب منه
تنناى الفاظنا منه ولكن
أخرجت الفاظه ما في الخفايا
واذا ما اسبغ الدرع عليه
بعثت سطوته في الموت رعبا
ملك الموت يناديه أجرني

.....

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن ستة أجزاءها عزالوزان
شهادته على ما في ضميرى فاستمع لفظى ترجيع أذان
حسنات ليس فيها سيآت مدحة الداعى اكتبايا كاتبان

(ايات مزبور در فوق از كتاب سروج الذهب مسعودى بر گزيده شد براى ملاحظه)

تمام قصيده بدو صفحه ٥٣٣ و ٥٣٤ جلد دوم رجوع شود .)

٨٣- ص ١٨٠ و حكى عنه انه غنى عنده سخن بايات الفضل بن العباس فى عتبة بن

ابى لهب التى اولها :

وانا الاخضر من يعرفنى اخضر الجلوة من بيت العرب

فلم وصل الى قومه :

برسول الله و ابني عمه و بعباس بن عبدالمطلب

غيرالبيت فقال :

لا بعباس بن عبدالمطلب ، فغضب الحسن و قال يا ابن الخنساء تهجوني
عما بين يدي و تحرف ما مدحوابه ؟ لئن فعلتها مرة ثانية لاجعلتها آخر
غنائك .

(تاريخ كامل ابن اثير ص ٢٨٦)

٨٤- ص ١٨١ اهديت للداعي الى الحق سهمى فتوح الغرب و الشرق

زجاهما النصر و ريشاهما ريشا جناحى طائرالسبق

صدق جرى اذ قال شهديهما هما بشيرا دعوة الحق

(الانتخابات البهية بنقل از تاريخ الصالحى)

٨٥- ص ١٨١ اذا كتبت يد الحجام سطرأ

فحسمك داء جسمك باحتجام كحسمك داء الامان من السقام

٨٦- ص ١٨٢ لا حيف فى ديننا ولا اثره

ردوا علينا تراث و الدنا خاتمه و القضيب و الحبره

و بيت ذى العرش سلموه لنا يليه بناعصابية طهره

فطالما دنست شاعره و اظهرت فيه فسقها الفجره

٨٧- ص ١٨٢ ان تكن نالك الزمان بيلوى

واتت بعدها نوازل اخرى عظمت شدة عليك و جلت :

و تلتها قوارع ناكبات خضعت عندها النفوس و ذلت :

فاصطبرو انتظر بلوغ مداها سئمت دونها الحيوية و ملت :

فالرزايا اذا توالى تولت

- ٨٨- ص ١٨٣ كان ابن زيد حين يغد وبقومه
فيابؤس قوم صبحتهم خيوله
- ٨٩- ص ١٨٣ مصيبة داعى الحق قصصت كاهلى
فيانكبة اضحى لها آل احمد
غدت آمل قفراً خراباً قصورها
- ٩٠- ص ١٨٤ صدور من الديباج نمق وشيها
وأحداق تبرفى خدود شقائق
فان فخر الطاووس يوماً بحسنه
- ٩١- ص ١٨٤ أبى ناصر الحق الذى أيد الهدى
عليه سلام الله ما ذر شارق
لئن لم اصبح آملاً بكتائب
فأترك اهل الثلب والغدر همداً
- ٩٢- ص ١٨٥ يهذب أخلاق الرجال حوادث
وقد سبكت عقيانه نار محنة
وقد شدبته النائبات وانما
- ٩٣- ص ١٨٦ يا غائباً ماله اياب
وغاب روح الحياة منى
يا ذاهباً لم يصل شباباً
- ٩٤- ص ١٨٧ اذا عسرت لم يعلم شقيقى
حيائى حافظ لى ماء وجهى
ولو أنى سمحت ببذل وجهى
- بدور سماء حوله أنجم زهر
ويانعم قوم نالهم جوده الغمر
- واكثرت احزاني واقرحت مدعى
عباديد شتى بعد الف بمجمع
وكانت حمى للساخط المتمنع
- وصلن بأطواق اللجين السواذج
تلالا حسنا كاشتعال المسارج
فلا حسن الادون حسن التذارج
- وكانت له يمنى الهدى وشمالها
وما غارت الحور ايهود بعالمها (كذا؟)
تضييق بها صحراؤها وجبالها :
كما صنعت يوماً بعاد شمالها
- كما أن عين السبك تخلصه السبك
وبالسبك عقيان الرجال يهذب
تفرع غصن الدوح حين يشذب
- خالفتنى بعدك اكتاب
لما علا جسمك التراب
يبكى على فقدك الشباب
- و أستغنى فيستغنى صديقى
ورفقى فى مطالبتي رفيقى
لكننت الى الغنى سهل الطريق

٩٥- ص ٢٩٠ أ بدرتم زاهر أم نور شمس باهر
 أ جلنار خدها أم الظلام جعدها
 أم خيزران خصرها أم أفحوان ثغرها
 أنظم در لفظها أم قوس غنچ لحظها؟
 فالصبح من غرتها والليل من طرتها
 والغصن من قواسها والدر من كلامها
 تفترعن ساشمها بلولو في فمها
 لا والذي يعلم ساقى الارض طراً والسما
 غير حديث ونظر من غير فحش ووزر
 فعد عن تذكراها واخل عن سمارها
 و رب قفر قد فد تيهاء ذات فرقد
 قطعتها بناقة زيافة خفافة
 بها غدوت راحلاً من آمل ونازلاً
 فمامطير قصدها حداليها حدها
 ياصاح حث الناجية أظن حثا ناهية
 ثم اغدمنها باكرآ المهوران ذاكرآ
 حتى توافى نامنه يزامل من عاينه
 وفي طميش لا تقف الا ووقوف المنحرف
 يا صاحبي ودعامن استرآباد سعا
 وقف بجرجان ففي سربعها ما تشفى

أم غصن بان نا ضريحار فيه الناظر؟
 أم خوط بان قدما أم انا فيها حائر؟
 ام جبح ليل شعرها أم هي نور زاهر؟
 حظى منها حظها اذ هي لا تما كمر
 والمسك من نكهتها لها نسيم طاهر
 والغنچ من سهامها والطرف منها ساحر
 يلوح في بسمها كأنه جواهر
 مانلت منها محرمآ كنت لها أحاذر
 والله خير من غفر اذ هورب غافر
 اذ أنت بعد دارها لارض طوس زائر
 كصارم مجرديتيه فيها الماهر :
 هفهاقة لفاقة في سيرها تخاطر
 سنازلاً عواطلاً يقطعها المسافر
 يروع قلبى وخدها اذا السراب مائر
 حتى توافى سارية يوماً و أنت باكر
 مقطعاً هواجرآ من بعدها هواجر
 يخاف منه سأسنه يذعر منه الذاعر
 ثم اغدمنها وانصرف والقلب منك طائر
 وللرباط فاقطعا و الربع منها دائر
 يحظه و يكتفى واردها و الصادر

٩٦- ص ١٩٠ و اذا تبسم سيفسه
 و اذا تخضب بالدماء خرجن في سود الغلائل
 لا شبي أحسن عنده من نائل في كف سائل

- ٩٧- ص ١٩٢ مجالسى صياقل الالباب تجلى بها عرائس الاداب
 فمجلس كالروضة المرهومة و مجلس كالحلة المرقومة
 ما بين جد قد من ثهلانا وبين هزل يضحك الشكلانا
 فمن جواب ماج بالفصاحة توفيق ربي واصل جناحة
 يختال فى براقع الافواف كأنه ودائع الاصداف
 ومن خطوط تفتن العيوننا تنقشها أنا على فنونا
 لولاحظتها الصمين عند مشقتها لاشتعلت قلوبهم من عشقتها
 ومن دروس فتن عقدالعائد لو انصفت خطت على الفراقد
 من علم سقراط و رسطاليس و علم بقراط و جالينوس
 فليتصل بمجلسى من اتصل و لينفصل عن مجلسى من انفصل
- ٩٨- ص ١٩٣ أسحر بأجفانه أم خمار أمسك بعارضه أم عذار؟
 غزال بخديه ورد الحياء أطل الجمال عليه نثار
 فمن ريقه يتعاطى الرحيق و من حذو يجتنى الجلنار
- ٩٩- ص ١٩٣ أيا من ربي فاستأسرتنى لحاظه و مالى عنه فى الاسار أمان
 تملكك فاصنع ما بدالك ريشما يحيط بنا بالعارضين دخان
- ١٠٠- ص ١٩٤ تبت يداعده اذا ابتدا يوما كما تبت يدا ابى لهب
 وتب ما اغنى اذ ارج القنا فرآه عنه ماله و ما اكتسب
 قرم يعد فى القروم وحده الى العدو جحفل من الرعب
 ان عضك الدهر فلذب سيفه يبريك كلب سيفه من الكلب
 انعامه رغبته و لينه و بلدة و بحرة اذا رغب
 احواضه من الندى مترعة لكل من سار اليها و ذهب
 و نعمة العاقين احلى عنده اذا اجتدوا من كل لهو و طرب

- احيا الندى بجوده لما اغتدى
عاذ يرب الناس من شر العدى
يوماه يوم نقمة على العدى
جود كجود الغيث الا انه
اقول فيك الان قول صادق:
- ١٠١- ص ١٩٥ ما بال آمل اظلمت جنباتها
تذرى الدسوع بكورها وواحها
ويدورها و شمسها محجوبة
وترى اعزهم بها متذللا
يتذاكرون فيذكرون يدآله
فتظاهرت بركاته اذ عمهم
فراوا هشيم زروعهم ذانضرة
وغدوا واسوا الايراع سواسهم
و دفاعه بصياله و نواله
متجرداً فى الله دون حريمهم
- ١٠٢- ص ١٩٦ وأتيت معجزة بپوروذ التى
قاتلت صعلوك اللعين بفتية
قدست منهم كل سام طرفه
واذا خلا من درعه فكأنه
- ١٠٣- ص ١٩٦ بدولة الحسن بن القاسم اتضحت
فالله يبقيه فيناسيداً سلكا
- ١٠٤- ص ١٩٧ يعود مرضاهم طولاً و يشهدهم
- اردى العدى بسيفه اذا ضرب
و شر كل غاسق اذا وقب
منه و يوم نعمة لمن احب
عند اصطباب الغيث غير محتجب
انت جواد العالمين فى الكشب
لما ابوالعباس ودع آسلا
درراً و تهتاناً و سحاً هاطلا
فتخالهن و ما افلن او افلا
واجلهم متخاشعاً متضائلا
قد آمنت مأهولها و الاهلا
عدلاً و زاد لهم ندى و فواضلا
و ضروعهم غزراً ندر حوافلا
تتعاشون تعاطياً و تواصلا
تلك الخطوب المعضلات نوازلا
ولنفسه فيما حماهم باذلا
اجريت فيها للدماء سيولا
بذوا الديالم نجدة و عقولا
يلقى اذلقى العدو جهولا
لقمان حكما لا يقول فضولا
سبل الرشاد باحكام و توكيد
يبنى المعالى بتأسيس و تشييد
عند المصائب فعل السادة البذل

- فهم بطانته و الصائلون به
 وفی الخمیس وفی الاثنین یجمعهم
 علی العدی ینفوس قبل لم تصل
 فلیس یخلو لاینفک مجله المعـ مور بالاهل و الانصار و الخول
 من عالم فطن او شاعر لقن
 او ناطق لسن او ناظر جدل
 ۱۰۵- ص ۱۹۷ مررنا علی الروض الذی تبسمت
 ذراه و أوداج الیبارق تسفک
 فلم نرشیئاً کان أحسن منظرأ
 من الروض یجری دمه وهو یضحک
 (یتیمة الدهر - ص ۵۰)
- ۱۰۶- ص ۱۹۸ الدمع یعرب مالا یعرب الکلم
 أما ید الصاحب الیمنی فأکرما
 والدمع عدل و بعض القوم متهم
 ید تصاحب فیها السیف و القلم
 (یتیمة الدهر - ص ۵۲)
- ۱۰۷- ص ۱۹۸ و اذا الکریم نبت به آیامه
 فاعن علی الخطب العظیم فانما
 لم ینتعش الا بعون کریم
 یرجى الکریم لدفع کل عظیم

پایان

من به سر منزل عنقا نه به خود بردم راه

طی این مرحله با مرغ سلیمان کردم

ش ۱۳۴۸ هـ

دکتر ابو الفتح حکیمیان

ق ۱۳۸۹ هـ

فهرست مآخذ و مراجع ، با تفکیک موضوع و رعایت زمان تألیف آنها

اول :

کتاب آسمانی ، کتب تاریخی و انساب

۱- قرآن

مجموعه بین‌الدین ، کتاب جامع آسمانی که ضمن بیست سال از بدو ظهور و دعوت تا رحلت حضرت ختمی مرتبت ، در مکه و مدینه نازل و بدست کاتبان وحی تحریر شده است .

۲- تاریخ الملوك و الامم

ابو جعفر محمد بن جریر طبری اقدم و اجل مورخان و مفسران ایرانی (۲۲۴-۳۱۰) چاپ مصر- جزء یازدهم که در صفحه ۴۱۲ همین کتاب ، آنرا تاریخ الاسم و الملوك خوانده‌اند و ابی‌الفضل بیهقی مینویسد : « تاریخ طبری دراصل ، بنام تاریخ الاسم و الملوك و مشهور به اخبار الرسل و الملوك » است .

۳- تاریخ بلعمی (ترجمه تاریخ طبری)

ابو علی محمد بن ابی‌الفضل محمد بن عبدالله بلعمی - متوفی ۳۲۹ - انجام ترجمه ۳۵۲ هـ - به اهتمام دکتر مشکور - چاپ تهران ۱۳۳۷ .

۴- تاریخ سنی ملوك الارض

ابو عبدالله حمزة بن الحسن الاصفهانی (۲۷۰-۳۰۶ هـ) . چاپ برلن ۱۳۴۰- فصل دهم از باب دهم در ذکر تاریخ والیان طبرستان .

۵- تاریخ یعقوبی

ابن واضح احمد بن ابی یعقوب اسحق بن جعفر بن واضح کاتب اخباری عباسی اصفهانی
یعقوبی - ترجمه دکتر محمد ابراهیم آیتی چاپ تهران ۱۳۴۲ .

۶- مقاتل الطالبیین

(یا : مقاتل آل ابی طالب) ابوالفرج ابن هشام اصفهانی (۲۸۴ - ۳۵۶) به اهتمام
سید احمد صقر - چاپ قاهره ۱۳۴۸ هـ .

۷- مروج الذهب و معادن الجواهر

علامه اسام ابوالحسن علی بن الحسین بن علی المسعودی الشافعی متوفی ۳۴۶ هـ .
به اهتمام : عبدالرحمن محمد - چاپ نصر ۱۳۴۶ هـ . جلد دوم .

۸- الفهرست

محمد بن اسحق - ابوالفرج - ابن الندیم - ۳۷۷ هـ . چاپ نصر ۱۳۴۸ هـ .

۹- تجارب الامم و تعاقب الهمم

ابو علی احمد بن محمد بن یعقوب مشکویه - متوفی ۴۲۱ هـ .

۱۰- غرر اخبار ملوک الفرس و سیرهم

ابو منصور عبدالملک بن محمد بن اسماعیل الثعالبی ۴۲۹ هـ - همراه با ترجمه فرانسه در
یک جلد - چاپ پاریس .

۱۱- زین الاخبار

ابوسعید عبدالحی بن الضحاک بن محمود گردیزی - ۴۴۰ هـ - به اهتمام محمد ناظم
چاپ ایرانشهر برلن - ۱۳۴۷ هـ . ۱۹۲۸ م .

۱۲- تاریخ مختصر الدول

غریغوریوس ابوالفرج بن اهرن المعروف بابن العبری - ۶۲۳ - ۶۸۵ - چاپ بیروت

۱۳ - الكامل في التاريخ

عزالدين ابوالحسن على بن ابي الكرم محمد بن عبدالكريم بن عبدالواحد الشيباني ،
معروف به ابن الاثير - متوفى ۶۳۰ چاپ لیڈن ۱۸۶۵ جزء هفتم .

۱۴ - اللباب في تهذيب الانساب

عزالدين ابوالحسن على بن محمد بن محمد - ابن الاثير - ۵۵۵ - ۶۳۰ چاپ مصر .

۱۵ - تاريخ سيستان

نویسنده ، ناسلوم . تاريخ تحرير ۷۲۵ - باهتمام مرحوم ملك الشعراء بهار - چاپ
تهران ۱۳۱۴ .

۱۶ - المنتظم في التاريخ

الشيخ الامام ابوالفرج عبدالرحمن بن على بن محمد بن على بن الجوزي . متوفى
۵۹۷ - چاپ اول : حیدرآباد دکن - ۱۳۵۷ هـ . قسم دوم از جزء پنجم .

۱۷ - تاريخ طبرستان

بهاءالدين محمد بن حسن بن اسفنديار كاتب - تأليف ۶۱۳ - هـ . به اهتمام عباس اقبال
جلد اول - چاپ تهران ۱۳۲۰

۱۸ - الفخرى في الآداب ...

الفخرى في الآداب السلطانية و الدول الاسلامية محمد بن على بن طباطبا معروف به
ابن طقطقى - تأليف شوال ۷۰۱ - طبع شالون ۱۸۹۴ مسیحی .

۱۹ - تاريخ الخلفاء ...

تاريخ الخلفاء القائمين باسرالدين - جلال الدين عبدالرحمن سيوطى - چاپ مصر .

۱۳۷۱-۱۵۹۲ .

۲۰ - تجارب السلف

در تاريخ خلفا و وزراى ايشان - هندوشاه بن سنجر بن صاحبي عبدالله نخجوانى .

۷۲۴ هـ . به تصحیح و اهتمام عباس اقبال - چاپ دوم - تهران ۱۳۴۴ هـ .

۲۱ - تاریخ ابی الفداء

الملك المؤید - علاءالدین اسماعیل ابوالفداء صاحب حماة - ابن السلطان نورالدین ابی الحسن . متوفی ۷۳۲ .

۲۲ - مقدمه ابن خلدون

(کتاب العبر و دیوان المبتداء و الخبر فی ایام العرب و العجم و البربر من عاصره من ذوی السلطان الاکبر) ولی الدین عبدالرحمن بن محمد بن محمد بن حسن بن جابر بن ابراهیم بن عبدالرحمن بن خلدون متولد ۷۳۲ در تونس - چاپ تهران . ترجمه محمد پروین گنابادی .

۲۳ - تاریخ رویان

مولانا اولیاء الله آملی - نسخه عکسی از روی نسخه موجود در کتابخانه مجلس شورای ملی - عطیه استاد گرانمایه آقای دکتر منوچهر ستوده به نویسنده کتاب حاضر .

۲۴ - تاریخ طبرستان و رویان و مازندران

میر سید ظهیرالدین بن سید نصیرالدین سرعشی (۸۱۵ - ۸۹۲) با مقدمه دکتر مشکور به کوشش محمد حسین تسبیحی - چاپ تهران ۱۳۴۵ .

۲۵ - عمدة الطالب ...

عمدة الطالب فی انساب آل ابی طالب - جمال الدین احمد بن علی بن الحسین ابن علی بن مهنا بن عنبة الاصغر الداودی الحسینی (متوفی ۸۲۸ هـ) چاپ نجف ۱۳۳۷

۲۶ - مجالس المؤمنین

علامه قاضی نورالله شوشتری - شهید سنه ۱۰۱۹ هـ . ق . جلد دوم چاپ تهران محرم ۱۳۷۵ .

۴۷ - حبیب السیر

غیاث الدین هماد الدین - شهیر به خواند سیر - چاپ سنگی .

۴۸ - ناسخ التواریخ

سیرزا محمد تقی خان لسان الملك كاشانی - جلد پنجم از کتاب دوم ، صفحه ۲۸۷ و بعد ...

۴۹ - تاریخ سرجان ملكم

سرجان ملكم - چاپ هندوستان ۱۸۶۷ م .

۳۰ - نامه دانشوران ناصری

كروه نویسندگان عصر قاجار - جلد پنجم ص ۹۱ و بعد ...

۳۱ - الانتخابات البهية ...

الانتخابات البهية من الكتب العربية و الفارسية و التركية (فيما يتعلق بتواریخ طبرستان و گیلان و جغرافیا تلك النواحی المرعیة) - برنهارد دارن - چاپ پترزبورغ - ۱۲۷۴ هجری نبوی - متضمن کتابهای زیر :

اول : هفت اقلیم - امین احمد رازی .

دوم : زبدة التواریخ - حافظ ابرو .

سوم : ریاض السیاحة - شیخ زین العابدین .

چهارم : تحفة الأديب و هدية الأريب - ابو محمد مصطفی بن الامیر حسن الحسن

الملقب بالجنابی .

پنجم : تاریخ الصالحی .

ششم : تنقیح تواریخ الملوك - هزار فن .

۳۲ - طبقات سلاطین اسلام

استانلی لین پول - عباس اقبال - ۱۳۱۲ تهران .

۳۳ - تاریخ مختصر ایران ...

تاریخ مختصر ایران (از اول اسلام تا انقراض زندیه) - پاول هرن Paul Horn ترجمه
دکتر رضا زاده شفق - چاپ تهران ۱۳۱۴ شمسی .

۳۴ - اعیان الشیعة

السید محسن الامین الحسینی العاسلی - چاپ سوم ، بیروت ۱۳۷۰ هـ - ۱۹۵۱ م -
جزء اول ، بیست و یکم و بیست و دوم .

۳۵ - خاندان نوبختی

عباس اقبال آشتیانی - چاپ تهران ۱۳۴۵ .

۳۶ - الامام زید ...

الامام زید ، حیات و عصره - آراء و فقهه - محمد ابوزهره - چاپ ؟ تاریخ چاپ ؟

دوم :

کتاب جغرافیایی

۳۷ - المسالك الممالک

ابوالقاسم عبیدالله بن عبدالله بن خردادبه (۲۵۰ هـ) چاپ لیدن ۱۳۰۶ متن فارسی
و فرانسه در یک جلد .

۳۸ - فتوح البلدان

امام احمد بن یحیی بن جابر البغدادی الشهیر بالبلاذری - متوفی ۲۷۹ هـ . چاپ
۱۳۱۷ (۱۹۰۰) مصر .

۳۹ - البلدان

احمد بن ابی یعقوب « ابن واضح یعقوبی » ۲۸۴ - ۲۷۹ - ترجمه مرحوم آیتی - چاپ
تهران ۱۳۴۳ .

۴۰ - الاعلاق النفیسة

ابوعلى احمد بن عمر بن رسته - ۵۲۹۰ هـ . چاپ لیدن ۱۸۹۱ .

۴۱ - مسالك و ممالك

مسالك و ممالك (ترجمه المسالك الممالك) ابواسحق ابراهيم بن محمد الفارسی
الاصطخری معروف به کرخی - متوفی ۳۴۶ - ترجمه بوسیله ابوالحسن محمد بن سعد بن
محمد التخرجوانی - معروف به ابن الساجی (۷۲۶ هـ) به کوشش ایرج افشار . چاپ
تهران ۱۳۴۰ .

۴۲ - صورة الارض

محمد بن علی بغدادی نصیبی (منسوب به نصیبین) مکنی به ابوالقاسم و معروف به
ابن حوقل ۳۶۷ هـ - ترجمه دکتر جعفر شعار - چاپ تهران ۱۳۴۰ .

۴۳ - المسالك و الممالك

ابن حوقل - چاپ لیدن ۱۸۷۲ مسیحی (متن عربی) .

۴۴ - حدود العالم من المشرق الى المغرب

تألیف سال ۳۷۲ هـ - تحریر سال ۶۵۶ - چاپ از روی نسخه عکسی توبانسکی که
به اهتمام بارتلد مستشرق روس، درلنینگراد انجام شده است . به اهتمام جلال الدین تهرانی
چاپ طهران - جمادی الاولی ۱۳۵۲ هـ . ق .

۴۴ مکرر : ایضاً حدود العالم من المشرق الى المغرب

به کوشش دکتر منوچهر ستوده . چاپ دانشگاه تهران به شماره ۷۲۷ - اسفند ۱۳۴۰

۴۵ - احسن التقاسیم

احسن التقاسیم فی معرفۃ الاقالیم - شمس الدین ابو عبدالله محمد بن احمد بن ابی بکر
البناء الشامی المقدسی المعروف بالبشاری - ۳۷۵ هـ - چاپ لیدن ۱۸۷۷ م.

۴۵ مکرر: تاریخ طبرستان

ابن اسفندیار کاتب (مطالب جغرافیایی) ر.ک. شماره ۱۷ این فهرست ، ردیف کتب
تاریخی .

۴۶ - معجم البلدان

الشیخ الامام شهاب الدین ابو عبدالله یاقوت بن عبدالله الحموی الروسی البغدادی که
تألیف این کتاب غنی و معظم را شب ۲۱ محرم سال ۶۲۵ هـ آغاز کرد . تاریخ و سجل
چاپ ، نامعلوم .

۴۷ - نزهة القلوب

حمدالله مستوفی - ۷۳۰ هـ . بخش نخست از مقاله سوم . به کوشش محمد دبیرسیاقی
تهران ۱۳۳۶ .

۴۸ - تذکره جغرافیای تاریخی ایران

ولادیمیرو ویچ بارتولد ، مستشرق روسی - ترجمه حمزه سردادور (طالبزاده) چاپ اول
تهران بهمن ۱۳۰۸ .

۴۹ - جغرافیای و تاریخی ...

جغرافیای تاریخی سرزمینهای خلافت شرقی - لسترنج - ترجمه محمود عرفان -
چاپ تهران ۱۳۳۷ .

۵۰ - مازندران و استرآباد

ه.ل. رایینو - ترجمه غ - وحید مازندرانی - چاپ تهران ۱۳۳۴ .

سوم :

کتاب مذهبی، فقهی، حقوقی و اصولی

۵۱- البیان و التبیان

امام ابو عثمان عمرو الجاحظ بن بحرین محبوب الکنانی البصری - متوفی به بصره در محرم سال ۲۵۵ هـ . طبع اول - ؟ - ۱۳۱۱ .

۵۲- کتاب المقالات و الفرق

سعد بن عبدالله ابی خلف الاشعری القمی - متوفی ۳۰۱ یا ۲۹۰ هـ - با تعلیقات و حواشی دکتر مشکور .

۵۳- مقالات الاسلامیین و ...

مقالات الاسلامیین و اختلاف المصلین - امام ابوالحسن علی بن اسماعیل اشعری - چاپ استانبول ۱۹۲۹ .

۵۴- فرق الشیعة

ابو محمد الحسن بن موسی الشوبختی از مشاهیر قرن سوم هجری - چاپ نجف ۱۳۵۵ هـ (۱۹۳۶ م) .

۵۵- الفرق بین الفرق

الفرق بین الفرق در تاریخ مذاهب اسلام - ابو منصور عبدالقاهر بغدادی متوفی ۲۹ هـ ترجمه و تحشیة دکتر محمد جواد مشکور - چاپ تهران ۱۳۴۴ .

۵۶- الملل و النحل ...

الملل و النحل ، تنقیح الادلة و العلل فی ترجمة کتاب الملل و النحل . تألیف : ابوالفتح محمد بن ابی القاسم عبدالکریم بن ابی بکر احمد الشهرستانی الشافعی الاشعری -

متوفی ۵۴۸ هـ . ترجمه : افضل الدین صدرترکه اصفهانی - تصحیح و تحشیه : سید محمدرضا جلالی نائینی - چاپ دوم ۱۳۳۵ .

۵۷ - الفصل ...

الفصل فی الملل و الاهواء و النحل - امام ابو محمد علی بن احمد بن سعید بن حزم بن غالب بن صالح بن خلف بن معدان بن سفیان بن یزید بن ابی سفیان سخرین حرب بن أمیة بن عبد شمس الاسوی - ابن حزم الظاهری الاندلسی - متوفی ۴۵۶ - چاپ مصر ۱۳۴۷ .

۵۸ - تبصرة العوام ...

تبصرة العوام فی معرفة مقامات الانام - منسوب به : سید مرتضی داعی حسین رازی - ۶۵۰ هـ - به تصحیح عباس اقبال - چاپ تهران ۱۳۱۳ .

۵۹ - مختصر نافع

تألیف : محقق حلّی - ترجمه فارسی از قرن هفتم - به کوشش محمد تقی دانش پزوه شماره ۱۶ انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب . چاپ تهران ۱۳۴۳

۶۰ - فوات الوفيات

محمد بن شاکر بن احمد الکتبی - متوفی ۷۶۴ - چاپ ؟

۶۱ - البحر الزخار

الجامع لمذاهب علماء الامصار - تألیف امام المجتهد المهدي لدين الله احمد بن يحيى بن المرتضى المتوفى ۸۴۰ هـ - تصحیح : القاضي عبدالله بن عبدالکریم الجرافی - چاپ مصر ۱۳۶۶-۱۹۴۷ .

۶۲ - المذاهب الاسلامية

محمد ابو زهره - چاپ قاهره .

۶۲ مکرر: الامام زيد ...

الامام زيد . . . (بخش آراء و عقاید) ر . ک شماره ۳۶ ردیف کتب تاریخی

۶۳ - مبانی حقوق اسلامی مختلف الاصول

استاد مرحوم محمد بروجردی (عبده) - شماره ۸۰۴ انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۴۱ .

۶۴ - حقوق مدنی

مصطفی عدل (منصور السلطنه) چاپ پنجم - اردیبهشت ۱۳۳۱ .

۶۵ - حقوق مدنی

مرحوم محمد بروجردی (عبده) - چاپ تهران ۱۳۲۹ .

چهارم:

کتاب ادبی و تراجم احوال

۶۵ مکرر : الفهرست

الفهرست ابن الندیم (ر. ک شماره ۸۰ ردف کتب تاریخی فهرست حاضر) مطالب ادبی
و حسب الحال .

۶۶ - یتیمه الدهر ...

یتیمه الدهر فی محاسن اهل العصر - ابونصور عبدالملک بن محمد بن اسماعیل الثعالبی
النیشابوری المتوفی بسال ۴۲۹ هجری - چاپ مصر ۱۳۷۷ .

۶۷ - تمة الیتیمه

(از مؤلف یتیمه الدهر) به اهتمام عباس اقبال - چاپ تهران ۱۳۵۳ ه. ق . تألیف
۴۰۲-۴۰۷ ه. متمم الاقسام الثلاثة الاولى سن الیتیمه . ج ۱ و ۲ .

۶۸ - معجم الادباء

یاقوت حموی (ر. ک شماره ۴۶ - ردف کتب جغرافیایی فهرست حاضر) .

۶۹ - وفيات الاعيان وانباء ابناء الزمان

ابوالعباس احمد بن ابی احمد المعروف بابن القاص الطبری الفقیه الشافعی مشهور به ابن خلکان - ۳۲۵ یا ۳۳۶ هجری .

۶۹ مکرر (۱) : تجارب السلف

(ر . ک . ردیف کتب تاریخی شماره ۲۰) - مطالب ادبی .

۶۹ مکرر (۲) : تاریخ طبرستان ابن اسفندیار

(ر . ک . ردیف کتب تاریخی شماره ۱۷) - مطالب ادبی .

۷۰ - لباب الالباب

نورالدین محمد بن یحیی بن طاهر بن عثمان العوفی (اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم) - سعید نفیسی ۱۳۳۵ .

۷۱ - الذریعة الی تصانیف الشیعة

محمد محسن نزیل ساءراء مشهور به شیخ آغا بزرگ طهرانی - چاپ نجف ۱۳۵۷ جزء سوم .

۷۱ مکرر : اعیان الشیعة

(ر . ک . ردیف کتب انساب - شماره ۳۴ فهرست حاضر) .

۷۲ - دودمان علوی در مازندران

ه . ل . رایینو - ترجمه سید محمد طاهری شهاب - از انتشارات ارغوان . تهران . ۱۳۲۰ .

۷۳ - سبک شناسی

(یا : تاریخ تطور نثر فارسی) - تصنیف محمد تقی بهار (ملک الشعراء) - ج ۱ - چاپ ۱۳۲۱ تهران .

۷۴- الاعلام

قاموس تراجم - لاشهرالرجال والنساء ، من العرب والمستعربين والمستشرقين . تأليف:
خيرالدين الزركلی؟ چاپ؟

۷۵- تاريخ ادبيات در ايران

دکتر ذبیح الله صفا - چاپ تهران ۱۳۳۵ .

۷۶- تاريخ ادبيات فارسی

هرمان اته - دکتر شفق . چاپ تهران ۱۳۳۷ .

۷۷- تاريخ ادبيات ايران

از قدیمیترین عصر تاریخی تا عصر حاضر - جلال الدین همائی - تهران ۱۳۴۰ .

۷۸- محیط زندگی و ...

محیط زندگی و احوال و اشعار رودکی - سعید نفیسی - ۱۳۴۱ .

۷۹- جواهر البلاغة

فی المعانی و البیان و البدیع - تألیف السید المرحوم أحمد الهاشمی - چاپ سیزدهم

مصر - ۱۳۸۳ هـ - ۱۹۶۳ م .

۸۰- تاريخ نظم و نثر در ايران و در زبان فارسی

سعید نفیسی - ۱۳۴۴ .

پنجم:

فرهنگنامه ها

۸۱- برهان قاطع

محمد حسین بن خلف تبریزی مستخلص به برهان (۱۰۶۲ هـ . ق) - به اهتمام دکتر

محمد معین - چاپ ابن سینا ۱۳۴۲ تهران .

۸۲ - دائرة المعارف بطرس بستانی

جلد نهم ردیف حرف زاء - چاپ بیروت ۱۸۸۷ .

۸۳ - اقرب الموارد ...

اقرب الموارد فی فصیح العربیة و الشوارد - سعید الخوری الشرطونی اللبنانی . چاپ بیروت ۱۸۸۹ ردیف حرف زاء .

۸۴ - دائرة المعارف ...

دائرة المعارف القرن الرابع عشر العشرين (ردیف زیدیه) محمد فرید وجدی - طبع ثانی - مصر ۱۹۲۴ ۵۱۳۴۲ م .

۸۵ - المنجد ...

المنجد فی اللغة و الادب و العلوم - چاپ پانزدهم ۱۹۵۶ مصر .

۸۶ - لغتنامه دهخدا

علامه مرحوم علی اکبر دهخدا - چاپ تهران .

۸۷ - دائرة المعارف فارسی

غلامحسین مصاحب - ج اول - چاپ تهران ۱۳۴۵ (انتشارات فرانکلن) .

ششم :

کتاب و رسالات دیگر

در تدوین کتاب حاضر ، از کتب و رسالات زیر نیز ، فی الجمله التقاط و بهره برداری

شده است :

۸۸ - تاریخ جرجان

(یا : کتاب معرفة علماء اهل جرجان) - ابوالقاسم حمزة بن ابراهیم السهمی -

ستوفی ۴۲۷ هـ - چاپ حیدرآباد دکن از روی نسخهٔ منحصر بفرد دانشگاه آکسفورد -
۱۳۶۹ هـ - ۱۹۵۰ م.

۸۹ - سفرنامهٔ ناصر خسرو

ابو معین الدین ناصر خسرو القیادیانی المروزی - تصنیف ۴۳۷ هـ - با مقدمهٔ م. غنی زاده
چاپ برلن ۱۳۴۰.

۹۰ - معرفة اخبار الرجال

للسیخ ابی العدر و محمد بن عمر بن عبدالعزیز الکنشی - ج ۱ .

۹۱ - ترجمهٔ تاریخ یمینی

نویسندهٔ اصل : ابو نصر محمد بن عبدالجبار عتبی (در شرح بواقف و مقامات سلطان
غازی محمود بن سبکتکین و مجملی از احوال آل بویه و آل سامان و ...) مترجم : ابوالشرف
ناصر بن ظفر بن سعدالمنشی الجرفادقانی (بقیهٔ اتابکان آذربایجان ...) تصحیح و تطبیق
و تحشیه : مولانا حبیب الدین محمد سابق الالقاب - ۱۲۷۲ .

۹۲ - بوستان

شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی - تصحیح مرحوم محمد علی فروغی
۱۳۳۳ .

۹۳ - مرصدا الاطلاع ...

مرصدا الاطلاع علی اسماء الامکنة و البقاع (مختصر معجم البلدان یا قوت) -
صفی الدین عبدالؤمن عبدالحق بغدادی ستوفی ۷۳۹ - علی محمد البجادی - جزء اول
۱۳۷۳ هـ - ۱۹۵۴ م .

۹۴ - روضات الجنات ...

روضات الجنات فی اوصاف مدینة هرات - تألیف : معین الدین محمد زمچی اسفزاری -
تألیف ۸۹۷ - ۸۹۹ هـ - با تصحیح و حواشی و تعلیقات سید محمد کاظم امام ، معلم دانشگاه
تهران - چاپ ۱۳۳۸ .

۹۵ - فرهنگ جغرافیائی ایران

از انتشارات دایره جغرافیائی ارتش - چاپ ارتش ۱۳۲۸.

۹۶ - هدیه اسماعیل

قیام سادات علوی برای خلافت - دخالت ایرانیان در سیاست اسلام - علی اکبر تشید

۲۶ تیرماه ۱۳۳۱.

۹۷ - جامع الانساب

در انساب و احوال و اعقاب ائمه اطهار علیهم السلام - سید محمد علی روضاتی - ج ۱

چاپ اصفهان ۱۳۷۶ ق - ۱۳۳۵ ش.

۹۸ - زندگانی شاه عباس اول

نصرت الله فلسفی - مجلد سوم - تهران ۱۳۳۹.

۹۹ - فرهنگ آبادیهای ایران

دکتر لطف الله سفخیم پایان و گروهی از دانشجویان - تهران ۱۳۳۹.

۱۰۰ - تاریخ دوهزار و پانصد ساله ایران

از قدیمیترین ازنه تاریخی تا تشکیل سلسله طاهریان - تألیف عباس پرویز - ۱۰/۳/۴۳

چاپ تهران - جلد اول.

۱۰۱ - آسیای هفت سنگ

باستانی پاریزی ۱۳۴۶.

۱۰۲ - تاریخ ملل و دول اسلامی

تألیف کارل بروکلیمان. ترجمه: دکتر هادی جزایری - چاپ تهران ۱۳۴۶.

۱۰۳ - دوران خلفا

کتاب دستی (هند بوک) اشبولر - ترجمه مرحمتی استاد محترم آقای دکتر عبدالحسین

زرین کوب.

فهرست کتب ، رسالات و نشریاتی که در متن
و حواشی ، از آنها نام رفته است :

۱۴- الامام زید ، حیات و عصره ، آراء و فقهه

(- الامام زید) ۵۶ - ۶۰ - ۱۱۳ (ح)

۱۳۹ - ۱۴۱ (ح) - ۱۴۹ (ح) - ۱۶۵

۱۷۱ (ح) - ۲۴۳

۱۵- اسثال المولدة ۱۹۱

۱۶- اسهات الاولاد ۱۰۰

۱۷- الانتخابات البهية (من الكتب العربية

والفارسية والتركية - فيما يتعلق بتواريخ

طبرستان وگیلان وجغرافیا تلك النواحي

المرعية) ۶ (ح) - ۸ (ح) - ۱۲ - ۳۰

(ح) - ۳۶ - ۳۷ (ح) - ۷۲ (ح) - ۸۷

۹۰ - ۹۹ (ح) - ۱۱۵ - ۱۸۱ (ح) -

۲۴۸ - ۲۵۵

۱۸- انموذج الحكمة ۱۹۱

۱۸ مكرر - اوستا ۲۸ - ۳۰

ب

۱۹- البحر ۲۲۷

۲۰- البحر الزخار ۱۵۰ - ۱۵۱ - ۱۵۲ (ح)

۱۵۹ - ۱۶۱ - ۱۶۲ - ۱۶۵ - ۱۶۶

(ح)

۲۱- برهان قاطع ۲۰۲ - ۲۰۶

۲۲- البلدان ۲۵ - ۳۸ (ح) - ۲۲۱

۲۳- بندهش ۳۲

۲۴- بوستان ۱۰۲ (ح)

۲۵- بهار (مجله) ۶

۲۶- البيان والتبيين ۵۸

ت

۱- الآثار الباقية عن القرون الخالية . ص ۲۹

۲- آسیای هفت سنگ . ۲۱۳ (ح)

ث

۳- احسن التقاسيم في معرفة الاقاليم (= احسن

التقاسيم) ۲۷ - ۲۹ (ح) - ۱۲۴ - ۲۱۹

۲۲۲ - ۲۲۵ - ۲۲۹ - ۲۳۱ - ۲۳۹

۲۴۰ (ح)

۴- الاحكام ۷۱ (ح)

۵- اخبار الطوال دينورى ۲۰۷

۶- ارشاد ۶۰

۷- استرآباد ومازندران (ر. ك. مازندران و

استرآباد) ۲۲۴

۸- اسرار البلاغة ۲۰۱

۹- اصول الاحكام ۱۶۲ (ح)

۱۰- الاعلاق النفيسة (= الاعلاق) ۲۶ -

۳۸ (ح) - ۲۰۸ - ۲۱۹ - ۲۲۱ - ۲۲۴

۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۱

۲۳۲ - ۲۳۴ - ۲۳۷

۱۱- الاعلام ۱۹۰ - ۱۹۱

۱۲- اعيان الشيعة ۶۹ (ح) - ۷۵ - ۸۷ - ۸۸

(ح) - ۱۰۳ (ح) - ۱۱۷ - ۱۳۸ - ۱۸۱

(ح) - ۱۸۲

۱۳- اقرب الموارد ۱۲۰ (ح) - ۱۲۱ (ح) -

۱۲۴ (ح)

- التاریخ) ۵- ۴۸- ۹۲- ۹۴- ۲۱۴ (ح)
 ۲۱۵- ۲۱۷- ۲۵۵ .
- ۴۴- تاریخ مختصر ایران ۵ (ح) ۷- (ح) ۲۳-
 ۲۹ (ح) ۲۰۲- ۲۰۴ .
- ۴۵- تاریخ مختصرالدول ۵۵- ۶۴ .
- ۴۶- تاریخ مذاهب اسلامی ۲۰۷ .
- ۴۷- تاریخ سال ودول اسلامی ۲۴۷ .
- ۴۸- تاریخ الملوك والاسم (= تاریخ طبری)
 ۲۴۶
- ۴۹- تاریخ المؤبد ۲۴۸ .
- ۵۰- تاریخ نظم ونثر در ایران ودر زبان
 فارسی ۷۵ (ح) .
- ۵۱- تاریخ هفت اقلیم (= هفت اقلیم)
 ۱۲
- ۵۲- تاریخ یعقوبی ۱۰ (ح) ۶۴ (ح) .
- ۵۳- تاریخ یمینی ۳۶ (ح) .
- ۵۴- تباشیرالشريعة ۱۸۷
- ۵۵- تبصرة العوام ۵۶- ۱۲۱- ۱۳۰ (ح)
 ۱۳۸ .
- ۵۶- تتبعات ایرانی ۳۲ (ح) .
- ۵۷- تتبعات تاریخ ایران ۲۲۳ .
- ۵۸- تنمة الیتیمة ۱۹۰ (ح) ۲۰۰- ۲۰۱ .
- ۵۹- تجارب السلف ۶۵- ۶۸ .
- ۶۰- التجرید ۲۲۷
- ۶۱- تحفة الادیب ۸۷ (ح) ۱۷۹ (ح)-
 ۲۴۸
- ۶۲- تحفة المکیة ۵۷
- ۶۳- تذکره جغرافیای تاریخی ایران (= جغرا-
 فیای تاریخی بارتلد) ۱۷ (ح) ۲۸- ۷۷
- ۸۲- ۲۲۲- ۲۲۵- ۲۲۶- ۲۴۱
- ۶۴- ترجمه العلاء العجم ۲۴۸
- ت
- ۲۷- تاریخ ابن کثیر ۸۷ (ح) ۹۵- ۲۴۸
- ۲۸- تاریخ ادبیات در ایران ۱۷۷ (ح) .
- ۲۹- تاریخ الاسم (= تاریخ الامم والملوک)
 ۵۰ (ح)
- ۳۰- تاریخ بلعمی ۸- ۱۲
- ۳۱- تاریخ الخلفاء ۷۲- ۲۴۶- ۲۴۸
- ۳۲- تاریخ خواندسیر (= حبیب السیر) ۹۳
 (ح) .
- ۳۳- تاریخ دوهزارویانصدساله ایران
 ۲۵۲ (ح) .
- ۳۴- تاریخ رویان ۱۰ (ح) ۶۸- ۸۸- ۱۰۳
 (ح) .
- ۳۵- تاریخ سرجان سلکم ۲۳
- ۳۶- تاریخ سنی سلوک الارض والانبیاء ۲۱۶
- ۳۷- تاریخ سیستان ۸۱- ۹۲ .
- ۳۸- تاریخ الصالحی ۸۸- ۱۸۰ (ح) .
- ۳۹- تاریخ طبرستان (= تاریخ ابن اسفندیار)
 ۴- ۱۰- ۱۱ (ح) ۱۸- ۲۳ (ح)
- ۲۹- ۳۹- ۹۰- ۱۰۲ (ح) ۱۰۸ (ح)
- ۱۱۳ (ح) ۱۹۱ (ح) ۱۹۳- ۲۲۳
- (ح) .
- ۴۰- تاریخ طبرستان ورویون ومازندران (= تاریخ
 طبرستان سرعشی) ۵ (ح) ۶- ۲۸- ۳۲
- (ح) ۳۶- ۳۶- ۸۹- ۱۰۹ (ح) ۲۰۴
- ۲۰۰- ۲۰۹- ۲۲۳ (ح) .
- ۴۱- تاریخ طبری (= تاریخ الملوك والاسم)
 ۸- ۶۴ (ح) ۹۹ (ح) ۲۰۵- ۲۰۶
- ۲۱۳- ۲۱۷ (ح) ۲۴۲- ۲۴۴- ۲۴۶
- ۴۲- تاریخ عمومی عباس اقبال ۸۳ (ح) .
- ۴۳- تاریخ کامل ابن اثیر (= الكامل فسم

- ۶۵- تفسیر الغریب ۱۴۹ (ح).
 ۶۶- تقویم البلدان ۳۴
 ۶۷- تنقیح تواریخ الملوك ۷۲ (ح) - ۸۷ (ح)
 ۹۰- ۹۸- ۹۹ (ح) - ۱۱۵- ۱۱۶- ۱۲۴۸.
- ج
- ۶۸- جغرافیای بطلمیوس ۳۲ (ح).
 ۶۹- جغرافیای تاریخی بارتلد (ر.ك. تذكرة جغرافیای تاریخی ایران) ۲۲۶
 ۷۰- جغرافیای تاریخی سر زینهای خلافت شرقی ۳۳ (ح) - ۴۳- ۸۶- ۲۲۳- ۲۲۹ (ح).
 ۷۱- جغرافیای تاریخی گرگان ودشت ۲۰۱
 ۷۲- جلاء الابصار- ۱۱۳
 ۷۳- جواهر البلاغة ۲۰۱
- ح
- ۷۴- حبیب السیر (ر.ك. تاریخ خواندسیر) ۵۷
 ۷۵- حدود العالم (حدود العالم من المشرق الى المغرب) ۳۸ (ح) - ۲۰۲- ۲۰۳
 ۲۲۱- ۲۲۴- ۲۲۵- ۲۲۸- ۲۲۹
 ۲۳۲- ۲۳۳- ۲۳۴- ۲۳۵- ۲۳۸
 ۲۳۹- ۲۴۲.
- ۷۶- حقوق مدنی محمد عبده (بروجردی) ۲۵۳
 ۷۷- حقوق مدنی مصطفی عدل (منصور- السلطنه) ۲۵۳
 ۷۸- حواشی نامه تنسر ۲۸ (ح).
- خ
- ۷۹- خاندان نهخت ۱۵۰- ۱۵۱- ۱۵۲ (ح).
 ۸۰- خاندان نهخت ۱۵۰- ۱۵۱- ۱۵۲ (ح).
- ۸۱- ۱۳۱ (ح) ۱۴۰ (ح).
 ۸۰- خطط مصریه ۵۹
 ۵
 ۸۱- دائرة المعارف بطرس بستانى ۱۲۱ (ح)
 ۱۲۴ (ح) - ۱۳۴- ۲۵۲
 ۸۲- دائرة المعارف فارسى ۱۱۷- ۱۷۴- ۲۰۸
 ۸۳- دائرة المعارف سجد فرید وجدى ۱۲۱
 (ح) - ۱۲۴ (ح).
 ۸۴- دبستان المذاهب ۱۱۷ (ح).
 ۸۵- دلائل الاعجاز ۲۰۱
 ۸۶- دودمان علوی مازندران ۶۹- ۸۸ (ح)
 ۹۶ (ح) - ۱۰۰- ۱۱۴- ۱۸۸.
- ذ
- ۸۷- الذریعة الى تصانیف الشيعة ۱۸۷
- ز
- ۸۸- ربیع الابرار ۵۹
 ۸۹- رجال (الكشى) = معرفة اخبار الرجال ۱۲۸
 ۹۰- رجال (نجاشی) ۱۲۴
 ۹۱- الرساله الشرقيه ۱۹۱
 ۹۲- روضات الجنات ۱۱
 ۹۳- ریاض السیاحة ۵- ۶ (ح) - ۳۱- ۳۵
 ۹۴- زبدة التواریخ ۸- ۱۲- ۱۴- ۸۷ (ح)
 ۹۵- زندگانی شاه عباس اول ۱۱۷ (ح).
 ۹۶- زنداوستا ۳۲ (ح)
 ۹۷- زین الاخبار ۵- ۱۳- ۱۴ (ح) - ۷۷
 ۸۱- ۹۳

- ۱۱۳- فرق الشيعة ۱۲۲ (ح) - ۱۲۳ - ۱۲۸
 ۱۱۴- فرهنگ آبادیهای ایران ۱۷۵ (ح).
 ۱۱۵- فرهنگ جغرافیایی ایران ۱۷۵ (ح).
 ۱۱۶- الفصل ۱۳۲
 ۱۱۷- فصول اللؤلؤية ۱۶۶ (ح).
 ۱۱۸- الفنون ۷۱ (ح).
 ۱۱۹- فوات الوفيات ۵۷ (ح) ۵۸ (ح) - ۱۲۱
 (ح) ۱۲۴ - (ح) ۱۳۸ (ح).
 ۱۲۰- الفهرست (ابن النديم) ۸۷ (ح) - ۱۸۱

ق

- ۱۲۱- قانون مدنی (مجموعه) ۲۵۳
 ۱۲۲- قرآن ۵۶-۵۹-۸۲ (ح) - ۱۲۶-۱۲۷
 (ح) - ۱۴۸-۱۵۹-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸
 ۲۰۰-۲۲۲

ک

- ۱۲۳- کارنامه اردشیر بابکان ۲۸
 ۱۲۴- الکامل فی التاريخ (= تاریخ کاسل
 ابن اثیر) ۲۴۵
 ۱۲۵- کتاب (= قرآن) ۴۸-۱۴۷-۲۵۱
 ۱۲۶- کتاب الاذان والاقامة ۱۰۰
 ۱۲۷- کتاب الارشاد ۱۴۵
 ۱۲۸- کتاب اصول الزکاة ۱۰۰
 ۱۲۹- کتاب الافاده ۱۱۳
 ۱۳۰- کتاب الاداره (صحیح مسلم) ۱۴۵
 ۱۳۱- کتاب الايمان والندور. ۱۰
 ۱۳۲- کتاب البلاغة ۱۱۳
 ۱۳۳- کتاب البلاغة من مجمل اللغة ۱۹۱
 ۱۳۴- کتاب البيان ۸۷
 ۱۳۵- کتاب البيع ۱۰۰
 ۱۳۶- کتاب التجريد ۱۱۳
 ۱۳۷- کتاب التحدید والشح ۱۱۵

س

- ۹۹- سبک شناسی ۱۷۷ (ح).
 ۱۰۰- سفرنامه (ناصر خسرو علوی) ۷۹ (ح).

ش

- ۱۰۱- شرح المواقف ۱۲۱-۱۲۲ (ح).
 ۱۰۲- شفا ۱۵۲ (ح) - ۱۶۳

ص

- ۱۰۳- صورة الارض ۲۷-۲۲۱-۲۲۵-۲۳۲
 ۲۳۳-۲۳۶-۲۳۸

ط

- ۱۰۴- طبقات سلاطین اسلام ۷۰-۱۰۹ (ح)
 ۱۰۵- طبقات الفقهاء ۱۸۶-۱۸۷

ع

- ۱۰۶- عمدة الطالب (= فی انساب آل ابی طالب)
 ۶۷-۷۲ (ح) - ۸۴ (ح) - ۹۰-۹۷
 (ح) - ۹۹-۱۰۱ (ح) - ۱۱۰-۱۱۲
 (ح) - ۱۱۵-۱۱۶-۱۱۶-۱۱۶-۲۴۹

غ

- ۱۰۷- غرر اخبار ملوک الفرس ۲۰۵

ف

- ۱۰۸- فتوح البلدان ۸-۱۵-۲۲ (ح) - ۲۱۰
 ۲۱۸-۲۲۶
 ۱۰۹- الفخری فی آداب السلطانية ۵۸-
 ۱۲۳
 ۱۱۰- فرق الاسلامیة (ابن ابی الدم) ۱۳۸
 ۱۱۱- الفرق بین الفرق ۴۹ (ح) - ۱۲۲
 ۱۲۳-۱۲۴ (ح) - ۱۲۸-۱۳۰
 ... الفقه ... المذکاة الممنشور ...

ل

- ۱۳۸- کتاب الجاع ۸۷
 ۱۳۹- کتاب جامع انبياء ۲۳۵
 ۱۴۰- کتاب الحجية ۸۷
 ۱۴۱- کتاب الحدود ۱۰۰
 ۱۴۲- کتاب حقوق ۱۴۹ (ح)
 ۱۴۳- کتاب الدعامة ۱۱۵
 ۱۴۴- کتاب رجال ۱۰۰
 ۱۴۵- کتاب الرهن ۱۰۰
 ۱۴۶- کتاب السير ۱۰۰
 ۱۴۷- کتاب الشرح ۱۱۳
 ۱۴۸- کتاب الشفعة ۱۰۰
 ۱۴۹- کتاب الصادق ۲۴۳
 ۱۵۰- کتاب الصلوة ۱۰۰
 ۱۵۱- کتاب الصيام ۱۰۰
 ۱۵۲- کتاب الطهارة ۱۰۰
 ۱۵۳- کتاب الغصب ۱۰۰
 ۱۵۴- کتاب فقه زیدی ۱۶۸
 ۱۵۵- کتاب القسامة ۱۰۰
 ۱۵۶- کتاب المجزی ۱۱۵
 ۱۵۷- کتاب المجموع (در حدیث) ۱۴۹ (ح)
 ۱۵۸- کتاب المجموع (در فقه) ۱۴۹ (ح)
 ۱۵۹- کتاب المساحة ۱۹۱
 ۱۶۰- کتاب المقالات والفرق (= المقالات و الفرق) (ح) ۱۲۲ - ۱۲۰ - ۶۳ - ۲۵۱
 ۱۶۱- کتاب المناسک ۱۰۰
 ۱۶۲- کتاب النصرة ۱۱۳
 ۱۶۳- کلام الله (= قرآن) ۱۶۷
 ۱۶۴- الکلم الروحانية فى حکم اليونانية ۱۹۱
 ۱۶۵- الکلم الروحانية من حکم اليونانية ۱۹۱

م

- ۱۶۶- لباب الالباب ۱۷۷ (ح)
 ۱۶۷- اللباب فى تهذيب الانساب ۶۸ (ح)
 ۱۱۹ (ح) - ۲۴۹ (ح) - ۲۵۰
 ۱۶۸- لغتناؤه دهخدا ۷۲ (ح) - ۸۳ (ح)
 ۱۶۹- سازندران واسترآباد (= استرآباد و سازندران) ۱۱ - ۳۰ - ۳۴ (ح) - ۸۶
 ۱۷۵ (ح) - ۱۹۰ (ح) - ۲۰۳ - ۲۰۴
 ۲۲۳ (ح) - ۲۲۴ - ۲۲۶ - ۲۲۸ - ۲۳۱
 ۲۴۰ (ح) - ۲۴۲ - ۲۴۳ - ۲۴۴ - ۲۴۵ (ح)
 ۲۴۱ - ۲۴۲
 ۱۷۰- سبانی حقوق اسلامى مختلف الاصول
 ۱۷۰ (ح) - ۱۷۱ (ح) -
 ۱۷۱- المبدء والمعاد ۱۲۰ (ح)
 ۱۷۲- مجالس المؤمنین ۸۷ (ح) - ۹۵ - ۱۰۰
 ۱۷۳- مجموع الامثال ۱۸۲
 ۱۷۴- المجموع الكبير ۱۴۹ - ۱۵۰ - ۱۵۳
 ۱۶۱ - ۱۶۳ - ۱۶۴ - ۱۶۵ - ۱۷۰
 ۱۷۵- محیط زندگی واحوال و اشعار رودكى
 ۱۴ (ح)
 ۱۷۶- مختصر الفرق بين الفرق ۱۲۲ (ح)
 ۱۷۷- مختصر نافع ۱۵۲ (ح) - ۱۶۳ (ح)
 ۱۷۸- المدخل الى علم الفلك ۱۹۱
 ۱۷۹- المذاهب الاسلامية ۶۰ - ۱۳۴ - ۲۵۳
 ۱۸۰- سراصد الاطلاع (= سراصد) ۵۴ - ۸۸
 ۱۸۱- سروج الذهب ۵۳ (ح) - ۹۲ - ۱۳۳
 ۱۷۹ (ح) - ۲۴۲ - ۲۴۴ - ۲۴۵ (ح)
 ۲۴۶ - ۲۵۳ - ۲۵۴
 ۱۸۲- المسالك الممالک (ابن خردادبه) ۲۵
 ۲۹ - ۲۲۰ (ح) - ۲۲۵ - ۲۲۸ - ۲۲۹

- ۱۸۳- مسالك وسمالك (اصطخری) ۳۸-۲۶
 (ح) - ۸۶ - ۱۷۵ (ح) - ۲۲۱ - ۲۲۴
 ۲۳۱ - ۲۳۲ - ۲۳۴
 ۱۸۴- المسالك والممالك (ابن حوقل)
 ۲۷ (ح) - ۳۸ (ح) - ۲۲۱ - ۲۲۴
 ۲۳۱ - ۲۳۲ - ۲۳۴
 ۱۸۵- مشاكلة الادب ۱۹۷
 ۱۸۶- معجم الادياء ۹۱ (ح) - ۱۹۹
 ۱۸۷- معجم الانساب ۵۱ (ح)
 ۱۸۸- معجم البلدان ۱۶ (ح) - ۳۱ - ۳۵
 (ح) - ۳۹ (ح) - ۸۸ - ۱۲۰ (ح) - ۲۲۰
 ۲۲۲ - ۲۲۴ - ۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۷
 ۲۳۳ - ۲۳۴ - ۲۳۵ - ۲۳۷ - ۲۴۰
 ۲۴۱ - ۲۴۲
 ۱۸۹- معرفة اخبار الرجال كشي (= رجال الكشي) ۱۲۸
 ۱۹۰- مفتاح الطب (= مفتاح الطلب) ۱۹۱
 ۱۹۱- مفتاح الطلب (= مفتاح الطب) ۱۹۱
 ۱۹۲- مقاتل آل ابي طالب (= مقاتل الطالبين) ۶۴ (ح) - ۹۶
 ۱۹۳- مقاتل الطالبين (= مقاتل آل ابي طالب) ۵۴ (ح) - ۶۸ - ۸۲ - ۸۶ (ح)
 ۱۹۴- مقاتل الاسلاميين ۶۴ (ح) - ۱۲۲
 ۱۳۵
 ۱۹۵- المقالات والفرق (= كتاب المقالات والفرق) ۱۲۲ (ح) - ۲۴۶ - ۲۵۱ - ۲۵۲
 ۱۹۶- المقالة المشوقة ۱۹۱
 ۱۹۷- مقدمه ابن خلدون ۵۶ (ح) - ۷۰ (ح)
 ۱۹۸- بلج الملح ۸۷ - ۱۸۱
 ۱۹۹- بلل ونحل ۱۲۱ (ح) - ۱۲۲ (ح)
 ۱۲۴ (ح) - ۱۲۵ (ح) - ۱۳۰ (ح) - ۱۳۱
 (ح) - ۱۳۲ (ح) - ۱۳۳ - ۱۳۷ - ۲۰۷
- ۲۰۰- المنتخب ۷۱ (ح)
 ۲۰۱- المنتظم في تاريخ الملوك (والاسم) ۹۵ (ح) - ۲۴۹
 ۲۰۲- منظومه جرجاني ۲۰۱
- ن**
- ۲۰۳- ناسخ التواريخ ۷۳ (ح) - ۸۴ (ح) - ۸۶
 (ح) - ۹۰ - ۹۶
 ۲۰۴- ناسه دانشوران ناصري ۵۹ - ۶۰ (ح)
 ۱۴۲ (ح) - ۲۴۲
 ۲۰۵- نزهة العقول ۸۷ - ۱۸۱ - ۱۹۱
 ۲۰۶- نزهة القلوب ۳۱ (ح) - ۱۷۵ (ح)
 ۲۰۷- نفايس الارقام ۱۱۷ (ح)
 ۲۰۸- تقطويان وپسيخانيان ۱۱۷ (ح)
 ۲۰۹- تقود العربية ۷۲ (ح)
- و**
- ۲۱۰- ونديداد ۳
 ۲۱۱- وفيات الاعيان (= وفيات) ۱۵ (ح) - ۱۸۶
 ۱۸۷ - ۱۹۰ (ح) - ۱۹۹ - ۲۰۰
- هـ**
- ۲۱۲- هفت اقليم ۱۱ - ۲۱۳
- ی**
- ۲۱۳- يادداشتها (ی قزوینی) ۲۳۳
 ۲۱۴- يتيمة الدهر ۱۸۴ - ۱۹۷ - ۱۹۸
 ۱۹۹ - ۲۰۰ - ۲۶۰

۲۷-۳۰-۳۹-۴۲-۶۲-۶۹-۷۴
 ۹۲-۹۳-۱۰۹-۱۱۷- (ح) ۱۱۹
 ۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۲۲۵-
 ۲۲۸-۲۲۹-۲۳۶

ب

باب‌الابواب ۴۴
 باب‌الزاد ۹۳
 بابل (رودخانه) ۲۳۳
 بابل (= ماسطیر = بارفروش) ۲۳۳-۲۲۲
 بادوریا ۲۵۰
 بادوسبان (کوه) = فادوسبان ۲۰۵
 بادوسبان (جبال) ۲۳۸
 بارفروش (ر. ک. بابل) ۴۲-۲۳۳
 بارفروش ده ۲۳۳
 بازار بزازان ۲۲۳
 بازعه ۱۹۱
 بانصران ۲۳۴
 بحر اطلس ۶
 بحر (دریای خزر) ۲۰۸-۲۱۹
 بحیره ۲۱۱
 بخارا ۹۷-۱۰۷-۱۸۲
 بدخشان ۲۰۴
 بدشوارجر ۲۵-۲۹
 بدشوارگر (= بدشوارجر) ۲۹
 برجی (= ترنجه ، تریجه ، تریجی ونوجی)
 ۲۶-۲۷-۳۷-۴۲-۲۲۸-۲۳۱
 برلن ۲۸
 بروان ۲۷-۲۴۰
 بریتانیا ۳۰ (ح)
 بریم (= فریم ، فبریم) ۲-۱۸-۲۰۳

اسپانیا ۱-۶
 اسفندین ۱۷۵
 اسک ۴۶
 اشک (رودخانه) ۲۰۳
 اصرام (یا اصرم = هی هی کیان) ۱۹
 اصفهان ۶۸-۱۷۳-۲۰۰
 اصفهبدان (شهر) ۴
 اطلس (بحر) ۶
 افراوه ۲۳۸-۲۴۲
 افریقا (= آفریقا) ۶
 افریقای شمه‌الی ۱۲۲
 اکوس (= جیحون) ۲۲۰
 اکوسان ۱۱۰
 البرز ۲۸-۳۰-۳۲-۲۰۳
 الموت ۱۰۲
 الموت (قلعه) ۱۱۶
 الهم (= اهلهم ، عین‌الهم ، عین‌اللهم وچشمه
 الهم) ۳۶-۲۲۸
 الیشرود ۲۴۱
 اسازاده دختر اسام ۲۳۳
 اسازاده (سرقدناشناس) ۲۳۴
 اسیدوار (کوه) ۱۸
 اندلس (= آندلس) ۶۹ (ح)
 اندوسا (= ایدوسا) ۲۱۵ (ح)
 انجدان (جنگل) ۲۴۱
 اوییری سنا ۲۸
 اهلیم (ر. ک. الهم) ۲۲۸
 اهلمه (ده) ۲۲۸
 اهواز ۶۵
 ایدوسا (= اندوسا) ۲۱۵
 ایران ۲-۴-۵-۷-۲۲- (ح) ۲۳-۲۵

پرخواستراس ۲۱۹-۲۲۰	بسطام ۳۳-۴۷-۲۰۹
پرتقال ۶	بصره ۹ (ح) - ۱۳۹-۱۱۰-۶۵-۵۵-
پریم (= فریم) ۲۰۳	۱۴۶-۲۰۷-۲۰۸ .
پستش خوار ۲۹	بغداد ۷-۴۹-۶۲-۶۳-۶۶-۶۹-
پسیخان (دم) ۱۱۷ (ح)	۷۰ (ح) - ۷۱-۷۵-۹۱-۹۶-۱۱۱
پلور ۴۶	۱۱۲-۱۱۹ (ح) - ۱۷۶-۱۷۷-
پندر ۲۰۴	۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۲۴۰-۲۴۹-
پیچلوصالحخان ۷۶ (ح)	۲۵۰ .
پیشخوار کوه ۲۸	بکرآباد (شهر-) ۴۵
ت	بکرآباد (سحله-) ۴۵
تاپورستان ۳۴	بلادالشمال ۲۲۶
تارم ۲۴۰	بلاط ۲۴۱
تپوری ۲۸-۳۳	بلخ ۲۴-۶۲-۶۳-۲۲۳
تپیروی ۲۸	بنافت ۲۰۳
تپیروی ۳۳	بنی تمیم ۵۴ (ح) .
تراووك ۲۰۴	بولا ۲۰۴
ترجی (= برجی) ۲۳۲	بیاسان ۲۱۱
ترنجه (= برجی) ۳۷ (ح) - ۲۳۱	بیرون همیشه ۲۳۵
تریجه (= برجی) ۳۷ (ح) - ۲۳۲	بیسه همیشه (= مازندران) ۳۱ .
تریجی (= برجی) ۲۷-۳۷ (ح) - ۲۳۱-	بیسه نارون (= مازندران) ۳۱ .
۲۳۲	یهوق ۶۳
تفتگاه (تفتگا صحیح است) ۲۲۸	پ
تمنگا (تمنگان صحیح است) ۱۰۹	پادوسیان ۲۶
تمیسه ۲۳۴	پازگس (بخش یانطقه) ۵
تمیشه (= طمیسی) ۲۰-۲۶-۳۱-۳۷-	پایدشت (= آستانه سرای، شهرستانه سرزو
۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۴۱	ماته) ۸۸-۹۸-۱۰۷-۲۲۰
تنکابن ۱۴۴ (ح) - ۱۱۷	پتشخوار ۲۸-۲۹
توجی (= برجی) ۳۷ (ح) - ۲۳۲	پتشخوارگر ۲۸
توجی (دژ-) ۲۳۲	پتیشوارس ۲۸
تورانچی (= برجی) ۲۳۲	پدشخوارگر ۲۸
توروس (سلسله جبال-) = آغرطاغ، آغری	پراگواتراس (رشته کوه) ۲۸-۳۴

خراسان ۳-۴-۸-۹-۱۳-۲۱-۲۴-	داغ ۳۳-۲۲۰-
۲۷-۳۷-۴۳-۴۵-۵۱(ح)-۵۴(ح)-	تهامه ۲۴۶
۶۲-۶۶-۶۸-۷۷-۸۰-۸۵-۹۳	ث
۱۰۲-۱۰۷-۱۳۳-۲۰۴-۲۰۵-	تهلان (کوه-) ۱۹۲-۲۰۸
۲۰۷-۲۰۸-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-	ج
۲۱۴-۲۱۹-۲۲۷-۲۳۴-۲۴۲-	جاجرم ۲۱-۳۰-۳۱
۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-	جالک رود ۲۳۹
۲۵۱	جرجان (= گرگان) ۸-۱۲-۲۷-۲۹-۴۳
خرقان ۳۳	۲۰۵-۲۱۱-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-
خزر ۲۱۹	۲۱۷-۲۱۹-۲۴۷-۲۵۷.
خزر (دریا) ۷-۲۶-۳۰-۳۳-۴۳-۴۵-	جیحون (= اکوس) ۲۲۰
۷۱-۲۲۳-۲۲۸-۲۳۶-۲۳۷-	جیلان(= گیلان) ۲۹-۳۱-۲۱۱-۲۱۵-۲۴۱
۲۳۸-۲۴۱-۲۴۷	چ
خزران (دریا) ۲۳۶-۲۳۸-۲۳۹	چالک رود(= لنگا) ۲۳۹
خشم ۲۴۰ (ح)	چالس ۲۲۵
خوار ۲۸-۸۱	چالوس (= سالوس، شالوس) ۲۲-۲۷-۴۱
۵	۴۶-۷۵-۷۶-۷۸-۸۶-۱۰۸-
دارفو (یادارفوا) ۲۳-۷۷	۱۹۰(ح)-۲۲۴-۲۲۵-۲۳۹
داغان ۸-۲۳(ح)-۲۸-۲۹-۳۰-۳۳	چالوس (رود-) ۲۲۴
۸۲-۲۰۹	چشمه الهی ۲۶-۲۷
درجور (دروازه-) ۲۲۳	چشمه علی ۳۶ (ح)
دریا (دروازه-) ۲۲۳	چؤلکه کؤی (درآسل) ۱۹۱
دژآهین ۱۳	چهاردانگه هزار جریب ۲۴۰ (ح)
دباوند (= دنباوند) ۱۶-۲۱(ح)	چهارسو ۲۰۹
دباوند ۱۶	چین ۱
دسشق ۴۸-۵۱(ح)	ح
دباوند (= دباوند) ۲۵-۲۹-۷۸-۲۰۷	حبشه ۱۵۳(ح)
۲۱۲-۲۱۷-۲۲۶	حجاز ۱۸-۶۸-۶۹-۸۰-۱۷۳-۱۷۴
دوهزار ۱۱۴	حربین ۲۴۹
دهات اشرف ۲۳۳	خ
دهات ساری ۲۲۸	خالدسرای ۱۷۶-۲۲۳

دهات نور ۲۲۴	رباط (الرباط) ۲۷-۳۷-۴۶-۱۹۰-۲۳۷
ده اوهر (= نارنجه کولی) ۲۳۰	۲۵۷-۲۴۲
دهستان ۷-۱۳-۲۵-۲۶-۳۱-۳۷	رستکین ۲۰۴
۴۵-۴۷-۸۰-۲۰۵-۲۱۱-۲۱۲	رستم‌دار (= شهرستان) ۴-۳۱-۳۳-۴۱-
۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۴۲	۲۴۱-۲۲۷-۴۲
دهستان یالرود ۱۹۰ (ح)	رشت ۳۰ (ح) - ۱۱۷ (ح)
دیالم (ناحیه-) ۲۳۸	رصافه ۲۴۳
دیلم (بلاد-) ۷-۱۳-۲۳ (ح) - ۲۶-	رعد (= روغد) ۳۱
۲۷-۲۹-۳۰-۴۰-۴۱-۴۴-	رم (= روم) ۱۴۹ (ح)
(۴۶) ۶۵-۶۸-۷۰ (ح) - ۷۱-	روینج ۴۰
۷۵-۷۷-۸۲-۸۶-۸۸-۹۹-	روینج (جبال-) ۲۳۸
۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۵-۱۱۹	رودیبار ۲۶-۲۳۹-۲۴۰
(ح) ۱۷۳-۱۷۴-۲۱۵-۲۱۹-۲۲۴-	رودسر ۱۱۶
۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۳۸-۲۳۹-	رودبست ۲۶
۲۴۰-۲۴۸-۲۴۰	روس ۲۳۰
دیلم (جبال) ۲۰۳	روشناخره ۸۸
دیلم (دریا) ۲۲۱	روغد (= روغد) ۴۳
دیلم (دهکده) ۲۲۶	روغد (= رعد) ۳۱ (ح) - ۴۳-
دیلم (نهر) ۲۲۶	روم (= رم) ۲۰-۹۳
دیلمان (بلاد-) ۲۶-۲۷-۲۹-۳۸-۶۹	رویان (= شارستان) ۴-۲۰-۲۱-۲۲-۲۵-
۸۶-۹۷-۱۰۰-۱۰۵-۱۰۷-	۲۶-۲۷-۲۹-۳۰-۳۶-۴۱-۴۲
۱۱۱-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۶-۲۲۴-	۷۶ (ح) ۷۷-۷۸-۸۰-۸۱-۱۰۵-
۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰	۱۹۰ (ح) ۲۰۷-۲۱۲-۲۱۸-
دیلمان (کوهستان) ۶۹-۸۲	۲۱۹-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۴۱
دینار جاری ۳۳	رویان (جبال-) ۲۲۷
دیناررود ۲۳۹	رویانج ۲۲۶-۲۲۷
ذ	ری ۳-۵-۸-۱۰-۱۵-۲۳ (ح) - ۲۵-
ذات عرق ۱۵۶	۲۶-۲۸-۲۹-۳۰-۳۳-۳۶-۴۱
ذوالحلیفه ۱۵۶-۱۵۵	۴۶-۶۸-۷۶-۷۷-۸۱-۸۸-۹۲-
ر	۱۰۲-۱۰۳-۱۷۳-۱۹۸-۱۹۹-
راستکوی (محلّه-) ۸۸-۱۰۶ (ح)	۲۰۵-۲۱۲-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-
	۲۲۶-۲۲۷-۲۳۸-۲۴۶-۲۴۷-

سمرقند ۱۴۶	ز
حنان ۳۳ - ۲۱۴	زامل (؟) ۱۸۹
سواته کوه (= سواد کوه) ۶	زنجان ۸۹ - ۲۴۸
سواد کوه (= سواته کوه) ۲۰۳	زوین ۸۹
سودان ۱۵۳ (ح)	زیدیه (نام قریه) ۱۱۹ (ح) - ۲۵۰
سوریه ۶۹ - ۱۳۰ (ح)	
سهمار (= شهمار) ۴۰	س
سه گنبد ۲۳۰	س'باط ۴۹ (ح)
سیاه برسان ۳۱	سارویه (نام قدیمی ساری) ۲۳۲
سیاه رستاق ۳۱	ساری (= ساریه) ۳ - ۱۳ - ۱۷ - ۲۱ - ۲۶
سیاه رودبار (رود-) ۲۲۸	(۲۷) - ۳۱ (ح) - ۳۷ - ۴۰ - ۴۲ -
سیاه کله رود گیلان ۱۰۹	۷۸ - ۷۹ - ۸۱ - ۸۲ - ۸۵ - ۸۹ -
سید محمد کیا (زیارتگاه-) ۷۶ (ح)	۹۱ - ۹۸ - ۱۰۳ - ۱۰۵ - ۱۰۷ -
سیرینگس (= فنا که ، نام باستانی ساری)	۱۰۸ - ۱۷۵ - ۱۸۹ - ۲۰۳ - ۲۲۲ -
۲۳۰	۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۰ - ۲۳۱ - ۲۳۲ -
سیستان ۹	۲۳۵ - ۲۴۰ - ۲۴۱
سی سنگان (= مانهیر) ۲۴۱	ساریه (= ساری) ۲۵ - ۲۷ - ۳۷ (ح) - ۲۱۱
ش	۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۱ - ۲۳۴ - ۲۵۷
شارستان (= رویان) ۴۱	ساسان (؟) ۲۱۴
شالوس (= سالوس ، چالوس) ۲۵ - ۲۷ -	شالوس (= چالوس) ۲۶ - ۲۷ - ۳۶ - ۴۱
۴۱ - ۲۲۴ - ۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۷	۲۲۴ - ۲۲۵
شام ۵۷ - ۸۰ - ۱۳۷ - ۱۵۵ - ۲۱۱ - ۲۱۴ - ۲۴۶	شالوش (سالوس) ۲۲۵
شامار (سامار ، شهمار) ۲۰۲	شامار (شامار ، شهمار) ۲۰۲
شاهرود (رود-) ۴۲ - ۲۴۱	سپید کوش (= سپید گومش) ۲۲۱
شجره ۱۰۱	سپید گومش (= سپید کوش) (ح) ۲۲۱
شرایه کلاته ۱۱۴ (ح)	سر (؟) ۲۹
شرز ۲۵	سرای سادات ۱۰۹
شروین (کوهستان یاجیل-) ۲	سرینوس (رود-) ۲۲۰
شگیرز ۲۴۰	سعدا (= صعده) ۷۰
شل دره ۲۰۴	سعیدآباد (رودخانه-) ۲۰۳
شلبه (مدینه دنباوند) ۲۵ - ۷۸	سعیدآباد (شهرچه-) ۴۱ - ۲۲۸

۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-	شوشتر ۳۲
۱۰۹-۱۱۱-۱۱۶-۱۱۹-۱۲۰-	شهرآباد ۳۱ (ح) ۴۳-
۱۲۲-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۸۳-	شهردشت ۲۰۳
۱۸۷-۱۹۱-۱۹۳-۱۹۵-۱۹۷-	شهرستان (= رستمدار) ۲۲۷-۲۴۲
۲۰۲-۲۰۴-۲۰۶-۲۰۷-	شهرستانه برز (= پایدشت) ۲۲۳
۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۲-۲۱۴-	شهریارکوه پریم (جبل شهریار) ۱۷-۱۸-
۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-	۱۰۷
۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۴-۲۲۵-	شهمار ۲-۴۰-۲۰۳۲۰۲-
۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-	شیر ۲۳۹
۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-	شیرجان ۸۰-۸۱
۲۳۶-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-	شیرود (شیرود) ۱۱۴ (ح) ۱۹۰- (ح)
۲۴۷-۲۴۹-۲۵۱	شیرود ۲۹ (ح)
طبرستان (جبال یا کوهستان) ۲۱۷-۲۲۶	شیز ۲۹ (ح)
طبرک (قلعه) ۳۶	ص
طخارستان ۱۸	صعده (= سعدا) ۷۰-۷۱ (ح)
طرسوس ۱۱۱	صفا ۱۵۶
طمیس (= تمیشه) ۲۵-۳۸-۴۲-۲۲۹-	صین (= چین) ۲۵۸
۲۳۲-۲۳۴-۲۳۷	ط
طیسه (= طمیس) ۱۹۰-۲۵۷	طارم ۲۶-۲۳۸
طمیش (= طمیس) ۱۹۰-۲۵۷	طاق (دژ) ۴۱
طمیشه (= طمیس) ۱۰۱	طالقان (از شهرهای خراسان) ۶۶-۱۲۷-
طوس ۱۰۲-۱۸۹-۲۵۷	۲۴۰
طی ۱۱۹ (ح) ۲۵۰-	طبرستان ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-
طیفوری (= گرگانرود) ۴۴	۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-
ع	۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-
عراق ۱۳-۲۱-۲۲-۲۳-۴۸ (ح) ۵۰-	۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۳-
۵۱ (ح) ۵۲-۶۳-۶۶-۶۹-۸۰-	۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۱-
۹۵-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-	۴۲-۴۳-۴۴-۴۶-۶۸-
۱۸۶-۲۰۰-۲۱۰-۲۱۴-۲۳۹-	۷۰-۷۱-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۹-
۲۴۲-۲۴۶-۲۴۷	۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۸-۸۹-
عربستان ۲۴	۹۰-۹۱-۹۲-۹۳ (ح) ۹۶-۹۷-
	۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-

ق

عرفه ۱۰۵-۱۰۶
 علی آباد ۲۰۴
 علیا آباد (محلہ -) ۱۰۳ (ح) - ۱۰۷
 عمان ۱۱۰
 عنذیب (راہ آب) ۵۴
 عنزہ ۶۳ (ح)
 عین الہم (= الہم ، اہلم ، چشمہ الہم) ۲۷ -
 ۲۲۸
 قادیسیہ ۴۹-۵۴-۲۴۴
 قارن (جبال یا کوه -) ۲-۲۶-۴۰-۲۰۲ -
 ۲۳۸
 قاہرہ ۶۰
 قرن (= قرن المنازل) ۱۰۶
 قرن المنازل (= قرن) ۱۰۵
 قزل آلان (بارو-) ۲۳۶
 قزل اروث (= فراوہ) ۲۳۸
 قزل الرباط (= قزل اروث) ۲۳۸
 قزل رباط (= قزل اروث) ۴۶
 قزوین ۲۶-۴۰-۴۲-۸۴-۹۲-۱۱۶ -
 ۲۲۱-۲۲۲-۲۲۸-۲۳۸-۲۴۸
 قصر اسپہید ۲۳۰
 قصران ۳۰-۳۱-۷۸
 قوسس ۲-۳-۸-۲۳ (ح) - ۲۷-۲۸ -
 ۲۹-۳۰-۳۲-۴۰-۸۱-۲۰۹ -
 ۲۱۰-۲۱۴-۲۱۶-۲۱۹-۲۴۰

قہستان ۲۱۴-۲۱۶

ک

کابل ۱۸
 کاکلو (دہ-) ۲۰۴
 کبودجاسہ ۳۱ (ح) - ۴۳
 کبیرہ ۴۱
 کتابخانہ دانشکدہ الہیات و معارف اسلامی
 ۱۶۶ (ح)
 کجو (= کچو) ۴-۲۰۹-۲۲۶-۲۲۸
 کجویہ ۱۱-۲۲۶
 کجہ ۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷
 کچو ۴۱-۲۲۶
 کرپلا ۴۹ (ح)
 کردآباد ۸۱

ف

فادوسبان (کوه-) ۲۰۵
 فادوسیان (= فادوسبان ، کوه) ۴
 فارس ۶۵-۲۰۷-۲۲۵
 فریم (= فریم) ۲-۲۰۳
 فسخ ۱۸-۶۵-۲۴۶
 فذشوارگر ۲۹
 فذشوارگر ۲۳ (ح)
 فرات ۲۳-۵۴ (ح) - ۶۴-۲۴۴
 فرانسه ۱۴۶
 فراوہ (= قزل رباط ، قزل اروث) ۴۶-۲۴۲
 فرح آباد ۲۲۸
 فرشوادجر ۲۸
 فرشوادگر ۳۰-۲۱۹
 فرشوادجر ۳۰
 فرشوادگر ۲۲-۲۹
 فرشوازر ۲۷-۲۱۹
 فرشوازر ۲۳ (ح) - ۲۸
 فرم (= فریم ، بریم) ۴۰
 فریم (= فرم) ۴۰
 فناکہ (= سیرینگس ، نام باستانی ساری) ۲۳۰
 فوین ۱۱۷ (ح)
 فیروزکوه ۲-۳۳

۲۱۰-۲۱۵-۲۲۰-۲۲۹-۲۳۳	کربان ۹-۱۱۰-۲۰۷
۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۴۰	کعبه ۱۵۶
۲۴۱-۲۴۲	کلار ۲۲-۲۶-۲۷-۳۶-۴۱-۷۵
گرگان (دروازه-) ۲۲۳	۷۶-۷۸-۸۰-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶
گرگانرود (ر. ک طیفوری) ۳۷ (ح) - ۴۳	۲۳۹
۴۴	کلام (قلعه-) ۴۲
گرگ رود ۲۳۹	کناره ۴۲
گز ۲۳۴	کندهسان ۸۱-۲۰۹
گورداعی ۹۶	کورشید ۷۸
گیل ۱۰۹	کوسان ۵-۱۱
گیلان (دروازه-) ۲۲۳	کوفه ۲۲-۴۸-۴۹-۵۳-۵۴-۵۵
گیلان (= جیلان) ۳-۴-۱۳-۲۱-۲۳	۵۶-۵۹-۶۶-۶۸-۶۹-۷۵
(ح) ۲۶-۲۷-۳۰-۳۱-۴۰	۹۱-۹۵ (ح) ۱۲۲-۱۲۳-۱۲۷
۴۳-۴۶-۷۱-۸۲ (ح) ۹۷-۹۸	۱۳۳-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۸
۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۵	۲۴۱-۲۴۴-۲۴۶-۲۴۹-۲۵۱
۱۰۷-۱۰۸-۱۱۲-۱۱۶-۱۱۷	کوهپایه ۸۱
۱۷۳-۱۷۴-۱۸۴-۲۰۵-۲۲۶	کوهستان (دروازه-) ۲۲۳
۲۲۷-۲۲۹-۲۴۰-۲۴۱	کهستان ۲۰
	کهنه ده ۲۰۴
	ک
لار ۳۰-۳۱	گازران (کوچه-) ۲۲۳
لارجان ۷۸	گرگان (ایالت-) ۲۳۵
لارجان (قلعه-) ۹۸	گرگان (رود-) ۲۳۷
لارز ۲۵	گرگان (= جرجان) ۷-۸-۱۲-۱۳-۱۴
لپرا ۲۳-۷۷	۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۳-۲۵-۲۶-۲۷
لنرا ۲۳۹	۲۸-۲۹-۳۰-۳۲-۳۳-۳۶-۳۷
لله پرچین ۸۲ (ح)	۳۸-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۶۴
لمراسک (= لمراشک) ۲۶-۳۷-۲۳۲-۲۳۳	۶۶-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۸
۲۳۴	۹۰-۹۳-۹۶-۹۸-۱۰۱-۱۰۲
لمراسک (= لمراشک) ۲۳۳	۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۱۴
لنکا ۱۱۳-۲۳۹	۱۹۰-۱۹۱-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۹
لنگا ۲۳۹	

سرو ۶۶-۲۱۱	لوار ۲۳۴
سروه ۱۵۶	لیثم (پل -) ۱۹۰ (ح)
سزار شهدا ۸۶	م
سزد لقه ۱۵۶	ماتہ (= پایدشت) ۲۲۳
سزن تر (= مازندران) ۳۲	ماز (دیوار) ۳۱
مسجد آمل ۸۶	ماز (کوه -) ۳۱
مسجد امام حسن ۱۱ (ح)	مازن (جای ناعمین) ۳۱
مسجد بزرگ ساری ۲۳	مازندران ۲-۳-۴-۲۱-۲۲-۲۳ (ح) ۲۷-
مسجد جامع آمل ۲۲۳-۲۲۷	۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸
مسجد جامع ساری ۱۷	۴۰-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶ (ح) ۸۲
مسجد جمعه ۲۰۳	(ح) ۱۰۱-۱۱۶-۱۷۵ (ح) -
مسجد ساری ۲۳۱	۱۷۸-۱۸۸-۲۰۳-۲۰۹-۲۱۹-
مسجد عتیق ۲۳۷	۲۲۰-۲۳۱-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-
مسجد کوفه ۵۷	۲۳۸-۲۴۱-۲۴۷
مسجد کهنه ۴۶-۲۲۲	مازندرانان (?) ۲۰۹
مسجد نو ۲۲۲	مانطیر (بابل) ۲۷-۳۷-۴۲-۱۰۵-
مشعر الحرام ۱۵۶	۱۸۹-۲۳۱-۲۳۳-۲۵۷
مشگوار ۱۰۳	مانتیر (رود -) (= سی سنگان) ۲۴۱
مشهدسر ۱۷۵ (ح)	ماوراءالنهر ۹۳
مشهد صریان ۲۳۶	ماهانہسر (قلعه -) ۲۲۳
مصر ۶۷-۱۶۶-۱۸۶-۲۳۹-۲۴۶	محمودآباد ۲۲۸
مصرین ۲۱۱	مخروب اساس ۲۰۴
مصلائی آمل ۱۰۳	مداین ۴۹ (ح)
مصلی ۲۲۳	مدرسه زین الشرف ۱۸۸
معطیر (= مانطیر) ۲۶-۴۲-۲۳۳	مدرسه سید امام خطیب ۱۷۵ (ح)
مکران ۱۱۰	مدینه ۱۸-۵۰-۵۳-۶۵-۶۶-۶۰ (ح)
مکه ۶۶-۱۳۳ (ح) ۲۴۶	۸۸-۱۰۱ (ح) ۱۳۳ (ح) ۱۳۹-
ملاط ۳۳	۱۰۵-۱۰۶-۱۶۲-۲۴۶
منصور (دهکده) ۴۰	مدینه محدثه ۲۲۷
منوجان ۱۱۰	مذحج ۱۱۹ (ح) ۲۵۰-
منی ۱۵۶	مرد ۲۳۹
موروستاق (= مورستان) ۳۱ (ح)	مرگابین ۲۰۴